

Eesti kõrghariduse strateegilise juhtimisega seotud eesmärkide, mõõdikute ning andmeallikate kaardistus

Karmo Kroos¹ kroos@policy.hu

Sisukord

1. Sissejuhatus	1
2. Uurimismetoodika	2
2.1. Üldkogum ja valim	2
2.2. Uurimisstrateegia valik	5
2.3. Andmete kogumine	5
3. Kaardistus	6
3.1. Strateegiadokumentide üldandmete kaardistus	6
3.2. Strateegiadokumentide eesmärkide, meetmete (tegevussuundade) kaardistus	8
4. Järeldused ja arutelu	9
Kasutatud kirjandus	12
LISA 1. Kõrgharidusega seotud strateegiadokumentide ülevaate tabelite loend	13
LISA 2. Andmekogumisinstrument	15
LISA 3. Kõrgharidusega seotud strateegilistes dokumentides välja toodud mõõdikute sagedus	16
LISA 4. Põhieesmärkide loend	17
LISA 5. Alaeesmärkide loend	18
LISA 6. Meetmete / tegevussuundade loend	19
LISA 7. Põhieesmärgid kategooriate lõikes	21
LISA 8. Alaeesmärgid kategooriate lõikes	22
LISA 9. Meetmed ja tegevussuunad kategooriate lõikes	24
LISA 10. Indikaator „doktorant“	27
LISA 11. Strateegiadokumentide kohta koostatud aruannete loend	29

1. Sissejuhatus

Eesti kõrghariduse riikliku juhtimisega seotud arengukavade eesmärkide, mõõdikute ning viimaste andmeallikate kaardistus viidi läbi projekti “Rakenduslikud interdistsiplinaarsed (kõrg)haridusuuringud ja andmebaasid teadmiste-põhise poliitika ja majanduse teenistuses” (RIHU09) raames, mille läbiviimist toetab EL Sotsiaalfond (programmi PRIMUS kaudu). Mainitud projektil oli kaks üldeesmärki. Üheks sooviks oli kaardistuse abil selgitada kas ja mil määral on strateegiadokumentides mainitud eri tasandite eesmärgid seotud mõõdikutega, mis vastavad rahandusministeeriumi ringkirja “Ettepanek eesmärkide-indikaatorite määratlemise meetodi kohta” (04.06.2007) ootustele. Nimelt peaks iga eesmärk olema seotud vähemalt ühe mõõdikuga, mida saaks siis hinnata kas registri- või esmastele andmetele tuginedes. Teiseks projekti sihiks oli võimalusel ja vajadusel aidata kaasa arengukavade süsteemi korrastamisele (mõõtmisega seotud administratiivse koorumuse optimeerimisele) ja ühtlasi poliitika rakendamisele seotud analüüsi- ning haldusvõimekuse suurendamisele. Selleks tuli omakorda selgitada kas ja mil määral esineb arengukavade eesmärkides, mõõdikutes ja mõõtmisviisides sarnasusi või lausa kattuvusi (RIHU09 projektitaotlus 2008, Kasemets 03.07.2009).

Konkreetne ülevaade püüab otseselt panustada mainitud kahest üldisest RIHU09 eesmärgist esimese saavutamisse. Kõrgharidusega seotud kehtivate strateegiadokumentide ja nendes väljatoodud eesmärkide ja mõõdikute kaardistamiseks rakendatakse meta-uuringu loogikat, mis järgib sisukorras toodud struktuuri ja teise alapeatüki all detailsemalt lahtikirjutatud metoodikat. Süsteemse ülevaate abil näidatakse, et Eestis juhitakse kõrgharidust riiklikult muljetavaldavalt arvuka strateegiadokumentide kogumi ning neis välja toodud eesmärkide, meetmete ning tegevuste kaudu. Nimelt kehtib Eestis koos strateegilist dokumenti, mis on seotud vaid kõrghariduse riikliku suunamisega ning üheksa arengukava ning muud dokumenti, kus lisaks kolmanda astme haridusele pööratakse tähelepanu eelkõige muudele küsimustele. Kokku võib nendes strateegiadokumentides loendada 27 erinevat põhi- ja 50 alaeesmärki, 44 meedet ning 345 tegevust, millest mõõdikutega on varustatud umbes pooled. Üllatavaks saab

¹ Autor soovib tänada HTM ametnikke vastutuleliku suhtumise eest algandmete kättesaadavuse tagamisel ja täpsustamisel, Tiina Annust 22. mai, 2009 seminaril „Haridusuuringute kaardistamine ja kõrgharidusuuringud“ tehtud kriitiliste märkuste eest ning Aare Kasemetsa ülevaate koostamise käigus panustatud diskussiooni ning antud väärtusliku tagasiside ja kogemuse eest. Tavapärase piiratud vastutus mainitud isikute suhtes kehtib ka siin, ehk kõigi ülevaates esinevad puuduste eest vastutab ainuisikuliselt autor.

niivõrd arvuka strateegia koguarvu ning eesmärkide puhul pidada seda, et põhieesmärkide osas ei leidunud sihte, mida oleks saanud selliste traditsioonilaste kõrgharidusteemade all liigitada nagu „Õppejõud ja teadlased“, „Üliõpilased (sh doktorandid)“, „Õppevahendid“, „Infrastruktuur“ või „Rahastamine“. Alljärgnevalt selgitatakse kaardistuse koostamise metoodilisi aluseid ning ülevaadet ning selle tulemusi.

2. Uurimismetoodika

Eesti kõrghariduspoliitikaga seotud arengukavade eesmärkide, mõõdikute ning andmeallikate süstemaatilise kaardistuse koostamisel lähtutakse meta-uuringu loogikast ning QUOROM nimelisest kvaliteedikokkuleppest. Viimatimainitu kehtestab läbipaistvuse tagamiseks tingimused, millele süstemaatiline ülevaade peab vastama. Nimelt peab see olema väga detailne ning sisaldama üksikasjalikku teavet allikate (nt. kasutatud andmebaaside, registrite, kaasatud ekspertide) valikuviiside ning kõigi kasutatud piirangute (nt. vaadeldud aastate, publikatsiooni staatuse ja keele) kohta (Moher *et al.* 1999, 1897). Nende nõuete täitmiseks ning kaardistuse läbipaistvuse tagamiseks selgitataksegi alljärgnevalt üldkogumi piiritlemise, valimi koostamise, uurimisstrateegia (-disaini) valiku ning andmekogumise põhimõtteid.

2.1. Üldkogum ja valim

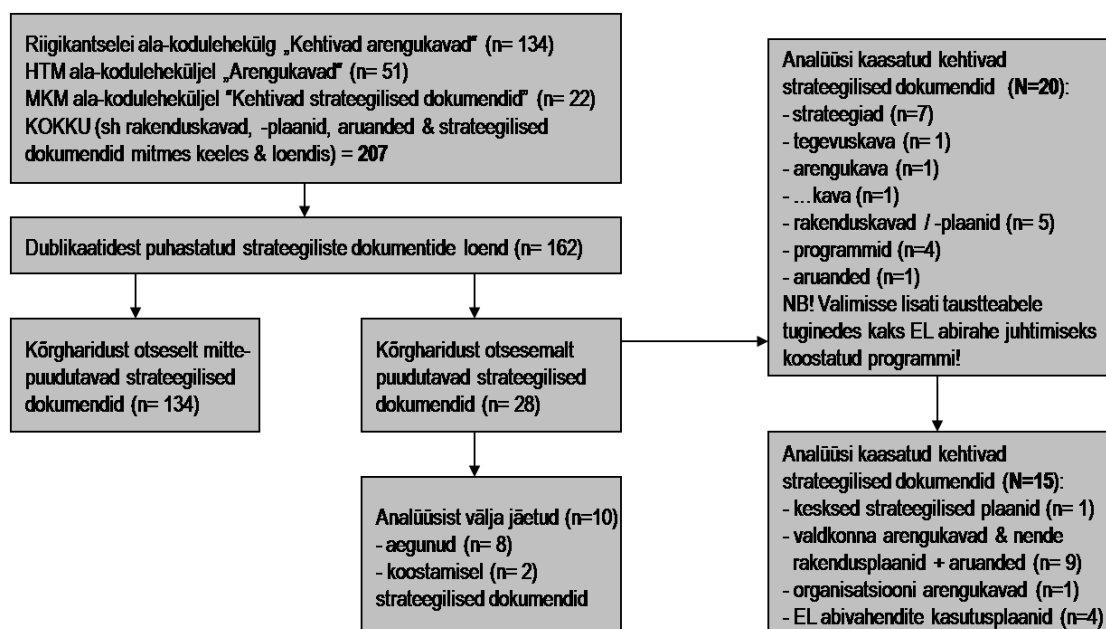
Kaardistuse abil, nagu eelpool mainitud, püütakse selgitada, kas ja mil määral vastavad strateegiadokumentides mainitud eri tasandite eesmärgid rahandusministeeriumi ringkirja ootustele. Seega tuleb süstemaatilise ülevaate koostamiseks kokku koguda kõik kehtivad ja Eesti kõrgharidust otseselt puudutavad riiklikud strateegiad, arengukavad, rakendusplaanid ning nende kohta koostatud aruanded. Kuigi kõigi olemasolevate algallikate ülesleidmine on praktikas tihti peaaegu et võimatu (Cooper and Lindsay 1998), püüeldakse konkreetsel juhul siiski sellise kõikse valimi moodustamise poole. Seda tehes loodetakse tuvastada kõik tähtsamad (kehtivad) dokumendid, mis Eesti kõrghariduse riiklikuks suunamiseks on loodud, ning mille kogumit annaks käsitleda esinduslikuna. Viimase tagab küllastumine ehk andmekogumise ja –anlüüsi käigus äratundmiseni jõudmine, et täiendavate andmete (dokumentide) kogumine ei paista enam uute paljastuse või avastusteni viivat, ega anna seega (olulist) lisateavet Eesti kõrghariduse riiklikult seatud eesmärkide, mõõdikute ja viimaste andmeallikate kohta. Sellele vaatamata (või just seetõttu) tuleb läbipaistvuse tagamiseks uurimusse kaasatavate ning sellest välja jäetavate dokumentide valikukriteeriumid väga selgelt lahti kirjutada. See võimaldab teistel uurijatel vajadusel uuringut korrata ehk saadud tulemusi kontrollida (King, K. 1995) ja/või uuendada (Patrick *et al.* 2004).

Kuna uusi dokumente luuakse ühtepuhku juurde ja juba looduid uuendatakse veel enne nende kehtivusaja lõppu, siis tuli konkreetse kaardistuse tarvis üldkogumi määratlemisel lähtuda kindlast ajahetkest. Võimalikult värske ülevaate saamiseks, valiti selleks kuupäevaks andmekogumise algusega kattuv kuupäev, mis ühtlasi tähendab, et dokument pidi kehtima 27.04.2009. Korraliku registri (mis kajastaks kõiki kehtivaid arengukavu), puudumisel tuli kaardistuse tarvis loend ise koostada nn. lumepallvalimi moodustamise põhimõttel. Esimese sammuna võrreldi Riigikantselei koduleheküljel toodud nimekirja („Kehtivad arengukavad“) sisu Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi internetilehekülgedel toodud avaliku teabega. 27.04.2009 sisaldas mainitud Riigikantselei nimekiri 134 kirjet, HTM kodulehekülgl 51, ning MKM-i oma 22. Kokku tähendas see 207 strateegilist dokumenti, millest pärast dublikaatide väljaarvamist jäi järele 162. Kasutades nn „eksperthinnangut“ sõeluti loendist välja 28 teksti, mille pealkiri ja/või autori taustateadmised lubasid oletada, et tegemist on kõrgharidust puudutavate strateegiliste dokumentidega. Esmaanalüüs näitas, et 28-st sõelale jäänud dokumendist kümme siiski valimisse ei sobi, kuna olid kas aegunud (8 tk) või alles koostamisel (2 tk). Kokku jäi sõelale 18 strateegilist dokumenti, millele taustateadmiste tuginedes lisati kaks EL abirahade juhtimiseks koostatud programmi (tutvustavat) teksti. Seega moodustus 20 dokumendist koosnev töönimikiri, mille liikmed grupeeriti arengukava ja selle rakendusplaaniga topelt loendamise vältimiseks, 15-ks alljärgnevaks:

1. Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006 – 2015 & selle rakendusplaan aastateks 2008 – 2010;
2. Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006 – 2015;
3. Riiklik IKT kõrgharidusprogramm "Tiigriülikool+" (2009 – 2012);
4. Eesti e-õppe strateegia kutse- ja kõrghariduses 2007 – 2012;
5. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti“ 2007 – 2013 & selle rakendusplaan (aastateks 2009 - 2013) (+ 2008 aruanne);
6. Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks;
7. Riiklik struktuuri-vahendite kasutamise strateegia 2007-2013;
8. Inimressursi arendamise rakenduskava CCI 2007EE051PO001;
9. Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm DORA;
10. Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm PRIMUS;
11. Eesti õpetajahariduse strateegia 2009-2013 & selle rakenduskava;
12. Eesti lõimumiskava 2008 – 2013 & selle rakendusplaan 2008 – 2010;
13. Eesti keele arendamise strateegia 2004 – 2010;
14. Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm 2005 – 2010;
15. HTM valitsemisala arengukava "Tark ja tegus rahvas" 2009 – 2012.

Protsessist hea piltliku ettekujutuse (kiire ülevaate) andmiseks jälgiti ülevaate koostamisel eelnevalt mainitud QUOROM põhimõtteid ning koostati vastavalt selle rakendajate (Littell *et. al.* 2008, 64) soovitudele *flow chart*, mis on näha joonisel 1.

Joonis 1. Üldkogumi ja valimi moodustamine

Allikas: Autori koostatud

Töö käigus täpsustus valim veelgi. Kõigepealt saadeti 12.05.2009 nimekiri tutvumiseks Tiina Annusele ja tema HTM-i kolleegidele (Jaan Kõrgesaarele, Annika Tinale, Kersti Kõivule, Helen Põllole ja Rait Persidskile). Kuna täiendusi pakutud nimekirjale ei tulnud, siis sellest järelitati, et valimi koostamisel on jõutud küllastuspunkti. Samas avastati hiljem, juba piisavalt aega rakendatud strateegiliste dokumentide kohta koostatud aruandeid kogudes, et „Eesti e-õppe strateegia kutse- ja kõrghariduses 2007-2012“ näol ei ole tegemist mitte Vabariigi Valitsuse ega haridus- ja teadusministri, vaid samaselt „Riikliku IKT kõrgharidusprogrammi „Tiigriülikool+“ (2009 – 2012)“ strateegiale hoopis Eesti Infotehnoloogia Sihtasutuse (EITSA) nõukogu kinnitatud dokumendiga (Heili Aru kiri autorile 18.06.2009), ning seetõttu eemaldati mõlemad loendist. Veelgi enam, võttes arvesse, et mitte kõik ülejäänud valimisse lisatud strateegilised dokumendid ei käsitlenud ainult kõrgharidust, täpsustati loendit veelgi ning selekteeriti nendest välja vaid sektorit otseselt puudutavad osad. Lõplik loend, koos täpsustavate piirangutega ongi alljärgnevalt ära toodud.

Eesti kõrgharidust puudutavad strateegilised dokumendid:

1. *Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015 – täies ulatuses;*
2. *Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015 rakendusplaan aastateks 2008 – 2010 – täies ulatuses;*
3. *Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006-2015 – täies ulatuses;*
4. *Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008 – 2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks – osaliselt: Eesmärk 4 (täielikult) ning Eesmärk 8 (alaeesmärgid 1 ja 2);*
5. *Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007 – 2013 – osaliselt:*
Eesmärk 1,
Meede 1. täies ulatuses,
Meede 2. valikuliselt (2.2; 2.3; 2.4; 2.11; 2.13; 2.14; 2.15; 2.16; 2.17; 2.18),
Meede 3. valikuliselt (3.6; 3.8;),
Meede 4. valikuliselt (4.1; 4.6; 4.7);
6. *Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2007 – 2013. Rakendusplaan aastateks 2009-2013 - osaliselt:*
Eesmärk 1
Meede 1. täies ulatuses,
Meede 2. valikuliselt (2.2; 2.3; 2.4; 2.11; 2.13; 2.14; 2.15; 2.16; 2.17; 2.18),
Meede 3. valikuliselt (3.6; 3.8;),
Meede 4. valikuliselt (4.1; 4.6; 4.7);
7. *Eesti õpetajahariduse strateegia 2009 – 2012 – oaliselt:*
4.2.1 täies ulatuses,
4.2.2 täies ulatuses,
4.2.3 osaliselt (4.2.3.2; 4.2.3.3; 4.2.3.4; 4.2.3.7; 4.2.3.10),
4.2.4 osaliselt (4.2.4.1),
4.2.5 osaliselt (4.2.5.1; 4.2.5.2; 4.2.5.3),
4.2.6 osaliselt (4.2.6.6; 4.2.6.7),
8. *Eesti õpetajahariduse strateegia 2009 – 2012 rakenduskava – oaliselt:*
1. täies ulatuses,
2. täies ulatuses,
3. valikuliselt - 3.3; 3.4; 3.6,
4. valikuliselt - 4.1,
5. valikuliselt - 5.7; 5.8,
6. valikuliselt - 6.4; 6.5,
9. *Inimressursi arendamise rakenduskava CCI 2007EE051PO001 – osaliselt:*
Prioriteetne suund 2. (täies ulatuses),
Prioriteetne suund 4. (vaid eesmärk 4),
Prioriteetne suund 5. (vaid eesmärk 2),
10. *Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Teadus- ja arendustegevuse inimressursi meetme arendamine „Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise edendamise” Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programm „DoRa” – täies ulatuses;*
11. *Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine” meetme „Teaduspoliitika ja kõrghariduse kvaliteedi arendamine” kolmanda taseme õppe kvaliteedi arendamise programm „PRIMUS” – täies ulatuses;*
12. *Eesti keele arendamise strateegia 2004 – 2010 - osaliselt (vaid 3.4.3 Kõrgharidus)*
13. *Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm 2005–2010 – täies ulatuses;*
14. *Lõimumiskava rakendusplaan 2008-2010 – osaliselt (vaid V1.5 1.);*
15. *Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava „Tark ja tegus rahvas” 2009 – 2012 – osaliselt:*
2.1 (vaid meede 1.4),
2.2 (vaid tegevus 2.1.1.9),
2.4 (vaid meede 4.1.1. ja 4.1.2).

2.2. Uurimisstrateegia valik

Vastavalt projekti esimesele eesmärgile tuleb süstemaatilise kaardistuse abil tuvastada, kuivõrd vastavad kehtivad strateegiadokumendid rahandusministeeriumi ringkirja ootustele. Selle saavutamiseks otsustati hindava uuringu, kui uurimisviisi põhimõttelise lähenemise, kasuks kuna ühelt poolt võimaldab see kaasata sobilikke meetodilisi vahendeid kogu sotsiaalteaduste uurimismetoodilisest menüüst ning teiselt poolt on see lähenemisviis kõige lähemalt seotud projekti taotluste ja olemusega. Nimelt eristub hindav uurimisviis Krathwohl (1998, 588-9) arvates teistest lähenemistest peamiselt seetõttu, et:

- (1) on otsusele (mitte hüpoteesi kaudu tõe avastamisele) suunatud uurimistegevus;
- (2) peab olema rakenduslik (st otsustajale kasulik);
- (3) on uurimisviis, mille puhul protsess on pea samatähtis kui saadav tulem;
- (4) võtab arvesse, et poliitilised valikud on alati tehtud mittetäieliku informatsiooni tingimustes ning püüab anda omapoolse panuse teaduspõhisema otsuste tegemiseks;
- (5) on vormitud kasusaaja, kui uurimisraporti peamise lugeja, vajadustest lähtuvalt;
- (6) muutuste ellukutsumine võib olla uuringu üheks taotluseks.

Seega, hindav uuring ei eristu teistest uurimisstrateegiatest mitte ainuomase (teadusliku) meetodi, vaid rakendusliku iseloomu ning uurijale suure valikuvabaduse jätmise poolest. Viimatimainitu puudutab eelkõike kõikvõimalike teiste traditsioonide ja nende meetodite hulgast hindamise vajadustest lähtuvalt sobiliku uurimisviisi valikuvabadust. Konkreetse kaardistuse koostamise puhul tähendas see meta-uuringule iseloomuliku meetodika kasutamist, kuna just selle uurimisdisaini raames on süstemaatilise ülevaate koostamiseks välja töötatud selged põhimõtted, mis on ühtlustatud QUOROM nimelises kvaliteedikokkuleppes. Neid põhimõtteid on püütud järgida nii eelnevalt kirjeldatud üldkogumi piiritlemise ja valimi koostamise kui ka alljärgnevalt selgitatud andmete kogumise ning analüüsi osas.

2.3. Andmete kogumine

Andmete kogumise ja analüüsi juures lähtuti lisaks eelpoolmainitule ka Nick Forsteri (2006, 91) skeemist, mis jagab kogu protsessi viide etappi: (i) juurdepääsu tagamine, (ii) autentsuse kontrollimine, (iii) dokumentidest arusaamine, (iv) andmete analüüsimine ja (v) andmete edasine rakendamine.

Andmetele juurdepääsu tagamine toimus omakorda mitmes etapis ning käsikäes üldkogumi ja valimi moodustamisega, nagu eelpool vastavas alapeatükis sai lähemalt kirjeldatud. Dokumentide autentsuse kontrollimine ei olnud raske. Riigikogu heakskiitu või valitsuse otsust eeldavate dokumentide puhul tagas selle elektroonilise Riigiteataja kasutamine, mis omakorda kindlustas, et analüüsis kasutati viimast (kehtivat) redaktsiooni. Arengukavade rakendusplaanide puhul eeldati, et Riigikantselei ja HTM Interneti kodulehekülgede kaudu avalikult kättesaadavate dokumentide näol on tegemist kõige värskemate ning kehtivate versioonidega.²

Kõrgharidust puudutavate strateegilistes dokumentides välja toodud eesmärkidest, mõõdikutest ning andmeallikatest ülevaate saamiseks koostati esiteks igast lk. 3 toodud töönimikirja liikmest eraldi ülevaate tabel³, mis arvestas küll dokumendi omapära (ülesehitust ja kasutatavat terminoloogiat), kuid püüdis siiski koondada neis sisalduva teabe järgmiste kategooriate lõikes:

- (1) põhieesmärk;
- (2) alaeesmärk;
- (3) meede / tegevussuund;
- (4) tegevus ja nende kõigiga (1-4) seotud:
 - indikaatorid/mõõdikud ja mõõtmisviisid,
 - hindamise algtasemed,
 - hindamise sihttasemed,
 - andmeallikad.

² Kuigi lugejale võib mainitu näida triviaalne, selgub Riigikontrolli aruendest "Kõrghariduse riiklik koolitustellimus. Kas riik saab mida soovib?", et dokumentide töoversioonid võivad segadusse ajada mitte ainult auditi läbiviijad vaid ka ministeeriumi ennast. (Vt nt õppekohtade arvu kohta tehtud märkmeid ning ministri vastust nendele lk 11-13).

³ Moodustatud ülevaate tabelite loetelu on ära toodud Lisas 1 ning need on kättesaadavad RIHU09 koduleheküljel.

Andmete struktureerimise teine etapp esitab dokumentide mõistmisele kaks väljakutset, millest esimene on seotud „kirjaoskusega“ ja teine tõlgendusega (Scott 2006, 32). Kuna kõik dokumendid olid suhteliselt värsked ja esitatud eesti keeles, siis mainitud väljakutsetest esimene ei tekitanud probleeme, mis oleksid võrreldavad ajaloolaste või võõras keelekeskkonnas töötavate uurijate omadega. Samas ei olnud arengukavade lähtekohtade, eesmärkide, tegevussuundade, ülesannete, (soovitud/oodatud) tulemuste, meetmete ja tegevussuundade tõlgendamine alati väga lihtne. Scott (*ibid.*, 39) toob selles kontekstis välja kolm teksti mõistmise aspekti:

- (1) soovitud tähendus (*intended content*) – mida autor öelda tahtis;
- (2) omistatud tähendus (*received content*) – kuidas lugejad loetust aru said;
- (3) sisemine tähendus (*internal meaning*) – teksti semiootiline tähendus.

Seega ütleb Scott (*ibid.*), et teksti interpreteerides ei tohi unustada, milleks (kellele lugemiseks) see on loodud, ning ka seda, millise efekti see tekitab või kuidas seda sõnasõnalt tõlgendada võiks. Veelgi enam, tekstist arusaamine on tema jaoks selle valideerimine: olles seotud lugejaskonnaga, on dokumendi objektiivne tähendus kaugeleulatavam, kui lihtsalt selle autori kavatsused. Näiteks kasutavad kõrgharidust puudutavate strateegiliste dokumentide autorid erinevat terminoloogiat. Seetõttu on konteksti tunnetamine kaardistuse koostamisel hädavajalik. Ilma selleta on raske mõista, kas seire on sama, mis hindamine, rakenduskava (-plaan) sama, mis elluviimine, ülesanne sama, mis tegevus, oodatud tulemus sama, mis sihttase jne. Nende algtekstide mõistmisest tulenevate väljakutsete ületamiseks ja soovitud süstemaatilise ülevaate koostamiseks loodi Lisas 2 toodud andmekogumisinstrument. Selle abil registreeriti lisaks arengukavade üldandmetele (nimi, autor(id), vastutav ministeerium, kontaktid, allikas/viide, kehtivusaja algus ja lõpp, strateegiadokumendi tüüp, kõrgharidusele kontsentreeritus ning ülevaatesse kaasatud osad) ka strateegiadokumentide põhi- ja alaeesmärgid, meetmed (tegevussuunad) ja tegevused ning klassifitseeriti väljatoodud mõõdikud koos viimaste alg- ja sihtaseme andmeallikaga⁴. Strateegiadokumentidest tuvastatud teave sisestati otse MS Exeli tabelitesse, mille tulemusel moodus pärast andmete korrastamist ülevaatlik (sagedustel baseeruv) koondtabel.

3. Kaardistus

3.1. Strateegiadokumentide üldandmete kaardistus

Kuigi arengukavade hindamise kontekstis nähakse hindajat Krathwothli (1998, 605) sõnul kahjuks harva neutraalsena, ei tohiks see pärssida kaardistuse puhul objektiivsuse poole püüdlmast. Kaardistuse üheks kõige neutraalsemaks näiteks on koondtabeli esimese bloki (strateegilise dokumendi identifitseerimise) alusel koostatud Tabel 1, mis kajastab kokkuvõtlikult lihtsalt kõrgharidust puudutavate strateegiadokumentide põhiandmed.

Ülaltoodud tabelis kajastatud üldandmetele toetudes võib triviaalselt konstateerida, et Eestis vastutab kõrgharidust puudutavate strateegiliste dokumentide eest väga suures, kuigi mitte absoluutses, ulatuses HTM. Erandiks on teaduspõhise majandusega seotud arengukavad nagu „Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava“ ning „Teadmispõhine Eesti“ (ning selle rakendusplaan), mille puhul on kaasvastutajaks MKM. Puhtalt teise ministeeriumi vastutusalasse kuulub vaid Lõimumiskava, mille eest vastutab pärast Rahvastikuministri büroo sulgemist Kultuuriministeerium. Eelpool mainituga kooskõlas leiab konkreetse strateegilise dokumendi vastutava ministeeriumi koduleheküljelt. St et kuigi Riigikantselei kvaasi-register märgib neist osasid, ei ole see loend täiuslik ning kõrghariduse strateegilisi dokumente peab huviline lisaks otsima Riigiteatajast, HTM, MKM ning SA Archimedes Interneti kodulehekülgedelt.

Mis puudutab kõrgharidust puudutavatest strateegidokumentide kehtivusaja algust ja lõppu, siis valdav enamus vaadeldud (st kehtivatest) dokumentidest on üsna värsked. Nende kehtivusaeg algas kas 2007 (3 tk), 2008 (5 tk) või 2009. aastal (4 tk). Erandiks on vaid eesti keelt puudutavad arengukavad, mis jõustusid 2004 ja 2005 aastal ning konkreetsetes diskussioonis vaieldamatult olulisim strateegiline dokument – kõrgharidusstrateegia – mis kinnitati 2006. aasta novembris. Kõrgharidust puudutavatest strateegilistest dokumentidest nelja kehtivusaeg lõppeb 2010-l, ühe 2011-l, ühe 2012-l, viie 2013-l ning nelja oma 2015-l aastal. Mis kehtivusaja alguse- ja lõpukuupäevade osas ehk aga kõige olulisem, kõrghariduse strateegiadokumentide koostamise ja rakendamise puhul ei ole tegemist ei ole (õnneks või kahjuks) väga selge planeerimisprotsessi näitega, kus keskses strateegilises plaanis seatud suured

⁴ Esialgne lootus tuvastada strateegiadokumendi (ja sellest tuleneva eesmärgi, mõõdiku/indikaatori) oletatav teoreetiline alus ei olnud väljatoodud teabe alusel võimalik.

sihid võtaksid täpsema formuleeringu valdkondlike, organisatsiooniliste, kõrgkoolide ning EL abirahade suunamiseks ja rakendamiseks loodud dokumentides. Hetkel on nii, et „Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava“, kui keskne (riiklik) strateegiline dokument, on kehtestatud aastateks 2008 - 2011, samas kui paljud valitsuse määruse nr. 302 („Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“) hierarhia kontekstis madalamal positsiooniga arengukavad kehtivad sellest kauem – valdkondlikud tihti 2013 ning organisatsiooni arengukava „Tark & tegus rahvas“ 2012 aastani. Struktuursele lähenemisele ei viita ka rakendusplaanide kehtivusaegad ega EL abirahade kasutamiseks loodud strateegilised dokumendid, mille kehtivusaeg jookseb aastani 2015.

Tabel 1. Eesti kõrgharidust puudutavad strateegilised dokumendid

	Vastutav min.	Allikas	Kehtivuse algus	Kehtivuse lõpp	Str. dok. tüüp	Kas dok. puudutab vaid KH?	Ülevaatesse kaasatud
Kõrgharidus-strateegia	HTM	Riigiteataja	2006	2015	Valdkondlik Arengukava	Jah	Täielikult
Kõrgharidus-strateegia RP	HTM	HTM, Riigi-kantselei	2008	2010	Rakendus-kava	Jah	Täielikult
Kõrghariduse rahvusvahelistumise str.	HTM	HTM	2007	2015	Valdkondlik Arengukava	Jah	Täielikult
Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava	MKM, HTM	Riigi-kantselei	2008	2011	Keskne str. Plaan	Ei	Osaliselt
Teadmistepõhine Eesti	MKM, HTM	Riigiteataja, HTM	2007	2013	Valdkondlik Arengukava	Ei	Osaliselt
Teadmistepõhine Eesti RP	MKM, HTM	Riigiteataja, HTM	2009	2013	Rakendus-kava	Ei	Osaliselt
Eesti õpetaja-hariduse str.	HTM	HTM	2009	2013	Valdkondlik Arengukava	Ei	Osaliselt
Eesti õpetaja-hariduse str. RK	HTM	HTM	2009	2013	Rakendus-kava	Ei	Osaliselt
Inimressursi arendamise RK	HTM	HTM	2007	2013	Raske määrata	Ei	Osaliselt
DoRa	HTM	Archimedes	2008	2015	Raske määrata	Jah	Täielikult
PRIMUS	HTM	Archimedes	2008	2015	Raske määrata	Jah	Täielikult
Eesti keele arendamise str.	HTM	HTM, Riigi-kantselei	2004	2010	Valdkondlik Arengukava	Ei	Osaliselt
Eesti keele ja kultuuri akad. välisõppe programm	HTM	HTM, Riigi-kantselei	2005	2010	Valdkondlik Arengukava	Jah	Täielikult
Lõimumiskava RP	Kultuuri-	Riigi-kantselei	2008	2010	Rakendus-kava	Ei	Osaliselt
Tark & tegus rahvas	HTM	HTM	2009	2012	Organ. Arengukava	Ei	Osaliselt

Allikas: Autori koostatud

Vabariigi valitsuse määrust nr. 302 klassifikatsiooni aluseks võttes võib Tabelis 1. toodud strateegiliste dokumentide kohta öelda, et Eestis kehtib kõrghariduse juhtimiseks riiklikul tasandil hetkel üks keskne strateegiline plaan, kuus valdkonna arengukava (koos nelja rakendusplaaniga) ning üks organisatsioonipõhine arengukava. EL abirahade kaasamiseks ja planeerimiseks loodud strateegiliste dokumentide (Inimressursi arendamise rakenduskava ja selle prioriteetsete suundade DoRa ja PRIMUS programmide tekstide) liigitamine olemasolevasse strateegiliste dokumentide hierarhiasse on aga raske. Vabariigi valitsuse määruse nr. 302 struktuuris jäävad viimatimainitud suuresti süsteemiväliseks elementideks, kuigi mõjutavad oma rahaliste mahtudega oluliselt kõrgharidussektoris toimuvat.

Eestis kehtib hetkel kuus strateegilist dokumenti, mis puudutavad vaid kolmanda astme hariduse riikliku suunamist ja strateegilist juhtimist. Kuid lisaks neile kuuele, võib Tabelis 1. ning lk. 4 toodud loendist välja lugeda, et Eestis kehtib veel tervelt üheksa sektoriülest strateegilisist dokumenti, mis loodud küll peaaesjalikult ühiskonnas teisi reguleerimist vajavate teemade riiklikuks juhtimiseks aga puudutavad seejuures otseselt ka kõrgharidust. (Nende dokumentiosade täpsed viited on ära toodud lk. 4. loendis).

3.2. Alameesmärgid kategooriate lõikes

Andmekogumise käigus ning eelnevalt mainitud andmekogumisinstrumendi abil registreeriti Eesti kõrghariduse riikliku juhtimisega seotud arengukavade eesmärkide, mõõdikute ning viimaste andmeallikate sagedused. Selle tulemusel selgus, et Eest kõrghariduspoliitikaga seotud arengukavades on seatud 27 erinevat kõrgharidust puudutavat põhieesmärki, 50 alaeesmärki, 44 meetet elik tegevussuunda (vt detailsemaid kokkuvõtteid lisadest 4, 5 ja 6). Veelgi enam Lisast 3 või allpool toodud Tabelist 2 võib jääda mulje, et erinevates dokumentides võib kokku loendada 345 kõrgharidusega otsesemalt seotud tegevust. Lihtne summeerimine ja seega viimatimainitud tegevuste koguarv on aga selgelt eksitav, kuna ülevaatesse mahtunud strateegilised dokumendid on hierarhiliselt erinevatel astmetel. Kuigi mõningal määral ülepaisutatud, annab mainitud tegevuste arv siiski mingi indikatsiooni erinevates strateegilistes dokumentides välja toodud tegevuste võimalikust arvukusest⁵. Samuti oleks ekslik pelgalt sagedusest järeldada, et iga põhieesmärgi kohta on kaks alaeesmärki, mis on omakorda lahti kirjutatud meetmete ehk tegevussuundadena. Järgnev Tabel 2. niivõrd lihtsat ja standardiseeritud ülesehitust Eesti kõrghariduse riikliku suunamisega seotud strateegiadokumentide praktikas ei kinnita.

Tabel 2. Eesti kõrgharidust puudutavates strateegilistes dokumentides välja toodud eesmärkide, meetmete (tegevussuundade) ja tegevuste sagedused

	Kui mitu (KH seotud):			
	põhieesmärgi on välja toodud?	alaeesmärgi on välja toodud?	meetet/ tegevussuunda on välja toodud?	tegevust on välja toodud?
Kõrgharidusstrateegia	6	0	4	47
Kõrgharidusstrateegia RP	0	12	4	33
Rahvusvahel. str.	1	3	3	21
Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava	2	5	9	34
Teadmistepõhine Eesti	1	0	4	24
Teadmistepõhine Eesti RP	1	0	4	24
Eesti õpetaja-hariduse str.	6	0	6	35
Eesti õpetaja-hariduse str. RK	6	0	6	42
Inimressursi arendamise RK	0	4	3	8
DoRa	1	5	0	8
PRIMUS	1	4	6	20
Eesti keele arendamise str.	1	2	1	4
Eesti keele ja kultuuri akad. välisõppe programm	5	11	5	11
Lõimumiskava RP	0	1	0	0
Tark & tegus rahvas	3	3	3	33

Allikas: Autori koostatud

Kasutades sama kodeerimisjuhendit (mis lubas igat konkreetset eesmärki liigitada enam kui ühte kategooriasse, kuna nii mõnegi eesmärgi või meetme sõnastusest leiab enam kui ühe rõhuasetuse) koostati Lisadest 4, 5 ja 6 toodud kõrgharidust puudutavatest põhi- ja alaeesmärkidest ning meedemete sagedustest erinevates kategooriates parema ettekujutuse saamiseks Lisad 7, 8 ja 9. Viimatimainitud andsid omakorda sisendi Tabel 3 moodustamiseks, mis toob ära kõrgharidust puudutavate strateegilistes dokumentides välja toodud eesmärkide ja meetmete sagedused kategooriate lõikes. Mõnevõrra ootuspäraselt on põhieesmärkide osas kõige moodsam „Kvaliteedi“ kategooria, kuid üllatuseks tuleb pidada seda, et kategooriad „Õppejõud ja teadlased“, „Üliõpilased (sh doktorandid)“, „Õppevahendid“, „Infrastruktuur“, „Rahastamine“ ja „Elukestev õpe“ jäid täiesti tühjaks. Kui viimatimainitu puhul on see ehk selgitatav faktiga, et eraldi elukestva õppe strateegia oli ettevalmistamisel, siis teised traditsioonilised kõrghariduspoliitikat puudutavate teemade esinduse puudumine põhieesmärkide tasemel on kindlasti üllatav. Samas viitab see Eesti kõrghariduspoliitika (põhieesmärkide) fookuseeritusele, mis ei ole ilmselgelt halb. Alaeesmärkide osas jääb pelgalt esitatud statistikale toetudes (ja konkreetsete alaeesmärkide allikatega mitte tutvudes) ehk mulje, et kõrgharidust puudutavatest strateegilistest dokumentides on sätestatud vastandlikud eesmärgid – näiteks on arvukate eesmärkidega esindatud nii kategooriad „Rahvusvahelistumise“ kui ka „Eesti keele ja kultuuri dimensioon“. Siiski pärineb enam viimatimainitud alaeesmärkidest ühest (Eesti keele arendamise) strateegiast. Teised kategooriad, mis sisaldavad arvukalt eesmärke, on „Kvaliteet“ ning

⁵ Tegevustega lähem tutvumine annaks võimaluse dublikaatide väljasõelumiseks ning tegeliku arvu väljaselgitamiseks.

„Teadmistepõhine ühiskond/majandus“. Meetmete ehk tegevussuundade osas tõuseb kontrastina eelmainitule (kui mitte mõningases vastuolus sellega) sagedamini klassifitseeritava kategooriana esile hoopis „KH ja TA & I süsteemi juhtimine“ ning „Õppekava, -töö“. Kindlasti oleks väga huvitav neid järeldusi kõrvutada rahaliste vahenditega (eelarvetega), mis riik eesmärkide saavutamiseks vastavates kategooriates on juba kasutanud ning ka tulevikuks (nt EL abirahade suunamiseks inimressursi arendamise rakenduskava kaudu) planeerinud.

Tabel 3. Eesmärkide ja meetmete sagedused kategooriate lõikes

Kategooria	Sagedus		
	Põhieesmärk	Alaeesmärk	Meede / tegevussund
1. Õppekava, -töö	2	4	8
2. Teadus- ja arendustöö	1	2	6
3. Rahvusvahelistumine	3	10	4
4. Õppejõud ja teadlased	0	6	4
5. Üliõpilased (sh doktorandid)	0	1	2
6. KH ja TA & I süsteemi juhtimine	2	5	9
7. Õppevahendid	0	1	0
8. Infrastruktuur	0	2	2
9. Rahastamine	0	3	4
10. Eesti keele ja kultuuri dimensioon	4	9	5
11. Kättesadavus	3	5	4
12. Kvaliteet (sh nii teadus kui haridus)	6	9	4
13. Teadmistepõhine ühiskond/majandus	5	8	5
14. Elukestev õpe	0	1	0
15. Muu	5	0	5

Allikas: Autori koostatud

4. Järeldused ja arutelu

Eesti kõrghariduse riikliku juhtimisega seotud arengukavade kaardistus võeti ette soovist selgitada kas ja mil määral on strateegiadokumentides mainitud eri tasandite eesmärgid seotud mõõdikutega, mis vastavad rahandusministeeriumi ringkirja „Ettepanek eesmärkide-indikaatorite määratlemise meetodi kohta“ (04.06.2007) ootustele. Kui sellele vastamiseks kasutada kriteeriumit, et iga eesmärk peaks olema seotud vähemalt ühe mõõdikuga, siis ei ole sellele esmapilgul kuigi keeruline vastata. Lisas 3 toodud teist ja kolmandat blokki ning nendes kajastatud sagedusi võrreldes võib öelda, et 15-s kõrgharidusega seotud strateegilises dokumendis mainitakse kokku 34 põhieesmärki, millega seotakse otseselt 16 mõõdikut. Alaeesmärkide puhul on vastavad sagedused 50 ning 45, meetmete tasemel 58 ja 21 ning tegevustel 345 ja 167⁶. Seega võiks järeldada, et 15 vaadeldud strateegiadokumendi puhul on mõõdikud otseselt seotud põhieesmärkidega kaks korda harvem, kui alaeesmärkidega. Kõiki mõõdetavaid – sh nii eesmarke kui ka meetmeid ning tegevusi – summeerides saame koguarvuks 487 ning kõiki väljatoodu mõõdikuid summeerides 249, mille alusel võiks kokkuvõtteks püsistatud eesmärgi kohta öelda, et Eesti kõrghariduse riikliku juhtimisega seotud strateegiadokumentides ületab mõõdetavate arv mõõdikute (indikaatorite) arvu pea kahekordselt.

Veelgi enam, nii mõnelgi korral kasutatakse erinevate eesmärkide mõõtmiseks samu indikaatoreid. Eesti kõrghariduspoliitikaga seotud strateegiliste dokumentide puhul, kus mõõtmisel kasutatavat indikaator oli tuvastatav, paistab kõige enam silma „doktorantide“ lai kasutamine mõõdikuna. St kui vaadata vaid neid eesmarke, tegevusi või erandjuhul oodatavaid tulemusi, mille puhul mõõtmiseks kasutatav indikaator oli tuvastatav, siis paistab silma „doktorandi“ kui indikaatori laialdane kasutamine. Vastavalt Lisa 10-s välja toodule, kasutatakse indikaatorit „doktorantide ja doktorikraadi kaitsnute arvu kasv“ strateegias „Teadmistepõhine Eesti“ teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi konkurentsivõimelisuse ja mahu kasvu mõõtmiseks; „doktorikraadi kaitsnute arvu“ arengukavas „Tark ja tegus rahvas“ nii õppe kõrgetasemelisuse, võimete- ja huvikohase elukestva õppe kõigile võrdselt kättesaadavuse kui ka teaduse- ja arendustegevuse kvaliteedi ning jätkusuutlikkuse ühe mõõdikuna. „Inimressursi arendamise rakenduskavas“ mõõdetakse sellesama „doktorikraadi kaitsnute arvu“ abil doktorikoolide edukust, teadlaskonna uuenemise protsessi ning seega ka teadmistepõhisele

⁶ Tähelepanelik lugeja paneb tähele, et mainitud eesmärkide ja meetmete arv ei kattu alapeatükis 3.2. tooduga. Selle põhjus tuleneb sellest, et siin toodud sageduste puhul on strateegia ja selle rakendusplaani kattuvaid eesmärgid või meetmeid sisse jäetud (mitte topeltloendamise vältimiseks välja sõelutud nagu alapeatükis 3.2).

ühiskonnale vajaliku uue põlvkonna teadlaste ja inseneride lisandumise mahtu. Samaselt viimastimainituga kasutab ka „Kõrgharidusstrateegia“ seda indikaatorit teadlaste ja inseneride järelkasvu tagamise mõõdikuna ning „Eesti majanduse ja tööhõive kava“ teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamise indikaatorina. Ei ole raske arvata, et üheks „doktorantide“ indikaatori niivõrd laia kasutamise põhjuseks on ilmselt andmete lihtne kättesaadavus.

Samas ei ole ei eesmärkide ega mõõdikute kohta agregeeritud sageduste väljatoomine võrdselt õiglane kõigi kaardistusse mahtunud strateegiadokumentide suhtes. Näiteks põhieesmärkide osas eristuvad teistest strateegiadokumentidest nii „Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava“ kui ka „Teadmistepõhine Eesti“, mis mõlemad toovad lisaks ära ka teabe alg- ning sihttasemetest koos andmeallikatega. Alaeesmärkide puhul paistab mõõdikute kohta antava informatsiooni osas silma DoRa programm, mis usutavasti EL eeskirjutustest tulenevalt on varustanud indikaatorid nõutava teabega⁷. Meetmega seob mõõtmise erandlikult programm PRIMUS ja ka kõrgharidusstrateegia varustab neli tegevussuunda mõõdetavate eesmärkidega. Kuna tegevuse toimumist on kõige lihtsam registreerida, siis on ka absoluutarvudes kõrgharidusega seotud strateegiliste dokumentides planeeritud mõõtmist läbi viia kõige enam (167 korral) just tegevuse tasandil. Kõigil ehk nii põhi- ja alaeesmärkide kui ka meetmete ja tegevuste puhul on väljatoodud mõõdikud jäetud (väljund-, tulemus- või mõjuindikaatoriteks) klassifitseerimata. Nii ongi kokku 248 väljatoodud mõõdiku kohta tervelt 198 klassifitseerimata indikaatorit.

Kokkuvõtteks võiks esitada küsimuse, mida Eest kõrghariduse riikliku strateegilise juhtimisega seotud arengukavade eesmärkide, mõõdikute ning viimaste andmeallikate kaardistuse analüüs näitas. See kinnitas Järve ja Võrgu (2009, 16) ning Keit Kasemetsa (2009) tähelepanekuid Eesti riikliku strateegilise planeerimise, eesmärgistamise ning mõõtmisega seotud probleemidest üldisemalt ning Riigikontrolli (2008, 12) ja PRAXIS-e (2008, 19-21) tähelepanekuid kõrgharidusega seotud arengukavade kohta kitsamalt. Tõenäoliselt suutis see kaardistus rohkem küsimusi tekitada, kui vastata. Näiteks võisid lugejal tekkida alljärgnevad küsimused:

- a) Mis aitaks strateegiliste dokumentide omavahelist seost paremini mõista ja planeerimist täiustada?
- b) Mis tugevdaks seost hetkeolukorra analüüsi, eesmärkide, mõõdikute ja hindamise vahel?
- c) Mis võiks parandada strateegilist planeerimist ja eri liiki arengukavade omavahelist seost?
- d) Mida peaks ettevalmistavate ning olemasolevate arengukavade muudatuste puhul silmas pidama?
- e) Mida teha, kui eesmäärke ei ole välja toodud või siis, kui tegevused katavad (hoopis teisi) aspekte peale eesmärkides väljatoodu?
- f) Millise indikaatoriga millist eesmärki mõõta ehk milline eesmärk millisele indikaatorile valida?
- g) Mis võiks parandada strateegiliste dokumentide hindamist ja nende tarvis andmete kogumist?

Neile küsimustele on raske üheselt ning pelgalt läbiviidud kaardistuse baasilt vastata. Sellele vaatamata võiks ülalpool toodud küsimustele kronoloogilises järjekorras vastata, et:

- a) Kaaluda strateegiliste dokumentide standardiseerimist (sh terminoloogia, tsükli, ülesehituse, ettevalmistamise kaasamise, järelvalve ja aruandluse ühtlustamist ning õppida edukamatest kaasustest);
- b) Luua dokumentide omavaheline selge hierarhiline struktuur ja/või kaaluda nende koguarvu vähendamist;
- c) Kuigi see võib põhjendatult meenutada millegi viisaastakuplaani laadse protsessi taaskäivitamist, võiks strateegilise planeerimise parandamiseks ja eri liiki arengukavade omavahelise seose senisest struktureeritumaks ühendamiseks kaaluda EL eelarveperspektiivi rulluvast tsüklis lähtuvalt;
- d) Kaaluda hindajate kaasamist hetkeolukorra analüüsi ning strateegia ettevalmistamisse laiemalt (mõõdikute ja mõõtmisviiside valimise);
- e) Teadvustada hindamisviiside paljust ning osata neist sobiv valida (teiste sõnadega, eesmärgist lähtuv hindamine on vaid üks võimalus paljudest, mida saaks kasutada);
- f) Teadvustada esmaste ja teiseste andmete plusse ja miinuseid;
- g) Strateegiliste dokumentide hindamise parandamiseks võiks kaaluda:

⁷ Samas võib nii mõnegi mõõdiku puhul tekkida küsimusi, mida nende alusel järelada on võimalik.

- Registrate täiustamist ja riskasutamist või andmekogumise komplekslahendit (nt Statistikaametilt eraldi kõrgharidust puudutava regulaaruuringu tellimist, mille osas annaks õppida näiteks Itaalia vastavast kogemusest);
- Põhieesmärkide mõjuhindamisel Euroopa Komisjoni (European Commission 2006, 9-10) soovitud lähtumist ning tellida uurimisstrateegia ning andmanalüüs tarvis ekspertidelt eraldi (regulaar)uuring.
- Alaeesmärkide ning meetmete ja tegevuste tarvis rahalise piirmäära tutvustamist, millest alates tuleks mõjude hindamine läbi viia;
- Sotsiaalset tasuvusanalüüsi (*cost-benefit analysis*) märksa laiemaks kasutamise võimalusi mõjude eel- ning järelhindamiste läbiviimiseks;
- Kõikvõimalike rahaliste toetuste saanutele aruande esitamise nõudmise juures näha ette, kuidas kogutavat andmestikku saaks hindamisel kasutada ning vastavasisulisi andmeid ka nõuda;
- Alustada võiks arengukavade korrastamisest – olemasolevate / kehtivate strateegiadokumentide ühtses struktuuris lahtikirjutamisest.

Kasutatud kirjandus

Aru, H. elektronkiri autorile 18.06.2009.

European Commission. "Indicative Guidelines on Evaluation Methods: Monitoring and Evaluation Indicators" Working Document No. 2, Director General Regional Policy, Aug., 2006.

Foster, N. 2006. The Analysis of Company Documents. Documentary Research, Vol. 4. Edited by J. Scott. London: Sage Publications, 86-106.

Järve, J. ja Võrk, A. "Strateegiate mõjude hindamise võtmekohtade kaardistus valitud valdkondlike arengukavade kaasuste analüüsi põhjal" Tallinn: Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR ja Poliitikauuringute Keskus PRAXIS 2009.
http://www.riigikantselei.ee/failid/Strateegia_MH_kaardistus_kasuste_pohjal_final.pdf (21.04.2009).

Kasemets, A. elektronkiri autorile 03.07.2009.

Kasemets, K. "Kuidas strateegilisi valikuid Eestis tehakse ja kuidas neid tuleks teha?" Tallinn: EBS JKK Kõrgemate riigiametnike koolistus 2009.

King, K. "Replication, Replication" PS: Political Science and Politics, 28, Sept. 1995, 443–499.

Krathwohl, D. R. Methods of educational and social science research: An integrated approach. 2nd ed., Long Grove: Waveland Press Inc., 1998 (2004), pp. 587 - 614.

Littell, J. H.; Corcoran J. and Pillai, V. Systematic Reviews and Meta-Analysis, Oxford: Oxford Univ. Press, 2008.

Moher, D., Cook D. J., Eastwood, S., Olkin, I., Rennie, D. and Stroup, D. F. "Improving the quality of reports of meta-analyses of randomized controlled trials: the QUOROM statement" The Lancet, Vol. 354, Nov. 27, 1999, pp. 1896 – 1900.

PRAXIS. "Strateegiate mõjude hindamise hetkeolukorrast ja selle peamistest kitsaskohtadest Eestis" Tallinn: Poliitikauuringute keskus PRAXIS, 2008.
http://www.riigikantselei.ee/failid/Strateegiate_mojude_hindamine_Praxise_raport.pdf (21.04.2009)

RIHU09 projektitaotlus 2008, autori valduses.

Riigikontroll. "Kõrghariduse riiklik koolitustellimus. Kas riik saab, mida soovib?" Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 19.06.2008.
http://www.riigikontroll.ee/upload/failid/ka_30045_rkt_19.06.2008_lopp.pdf (09.04.2009).

Scott, J. 2006. Assessing Documentary Sources. Documentary Research, Vol. 4. Edited by J. Scott. London: Sage Publications, 23–41.

LISA 1. Kõrgharidusega seotud strateegiadokumentide ülevaattetabelite loend

1. Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006 – 2015 & selle rakendusplaan aastateks 2008 - 2010
2. Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006 - 2015
3. Riiklik IKT kõrgharidusprogramm "Tiigriülikool+" (2009 – 2012)
4. Eesti e-õppe strateegia kutse- ja kõrghariduses 2007 - 2012
5. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti“ 2007 – 2013 & selle rakendusplaan (aastateks 2009 - 2013) (+ 2008 aruanne)
6. Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks
7. Riiklik struktuuri-vahendite kasutamise strateegia 2007-2013
8. Inimressursi arendamise rakenduskava CCI 2007EE051PO001
9. Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm DORA
10. Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm PRIMUS
11. Eesti õpetajahariduse strateegia 2009-2013 & selle rakenduskava
12. Eesti lõimumiskava 2008 – 2013 & selle rakendusplaan 2008 - 2010
13. Eesti keele arendamise strateegia 2004 - 2010
14. Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm 2005 - 2010
15. HTM valitsemisala arengukava "Tark ja tegus rahvas" 2009 - 2012

LISA 2. Andmekogumisinstrument

I. Strateegilise dokumendi identifitseerimine

1. Autor(id) -
2. Vastutav ministeerium -
3. Kontaktid -
4. Allikas/viide -

	5. Kehtivusaja algus (märgi strateegiadokumendi kehtivusaja algusaasta)
	6. Kehtivusaja lõpp (märgi strateegiadokumendi kehtivusaja lõppaasta)
	7. Lähtudes VV määrusest nr. 302, mis laadi strateegilise dokumendiga on tegu? 1 – strateegiline arengukava (keskne strateegiline plaan); 2 – valdkonna arengukava; 3 – organisatsioonipõhine arengukava; 4 – arengukava (1-3) rakendusplaan või -kava; 5 – aruanne (1-4) rakendamise kohta; 6 – raske öelda.
	8. Kas see strateegiline dokument puudutab lisaks kõrgharidusele ka muid teemasid? 1 – jah; 2 – ei; 3 – raske öelda.
	9. Kui jah, siis nimeta kõrgharidust puudutavad strateegia osad (alalõigud/-pealkirjad), mis ülevaate koostamisse kaasati:

II. Kui mitu (KH seotud):

	10. põhieesmärk on välja toodud?
	11. alaeesmärki on välja toodud? (strat. ülesanded)
	12. meedet/tegevusuunda on välja toodud?
	13. tegevust on välja toodud?

III. Vältides topelt loendamist, kui mitu dokumendis välja toodud KH seotud mõõdikut on OSTSESELT seotud:

	14. põhieesmärkide saavutamiseks?
	15. alaeesmärkide saavutamiseks?
	16. meetmete tulemuslikkuseks?
	17. tegevuste tulemuslikkuseks?

(NB! Vaatamata sellele, et strateegiadokumendi sõnastus võib sisaldada enam, kui ühte eesmärki jne või anda selleks tõlgendusvõimalusi, loetle neid sarnaselt algdokumendile!)

IV. Kui mitu põhieesmärgiga seotud mõõdikut on:

	18. klassifitseeritud väljundindikaatoriks?
	19. klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?
	20. klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?
	21. klassifitseerimata?
	22. varustatud teabega alg- ehk baastasemest?
	23. varustatud teabega sihttasemest?
	24. varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?
	25. varustatud teabega sihttaseme andmeallikast

V. Kui mitu alaeesmärgiga seotud mõõdikut on:

	26. klassifitseeritud väljundindikaatoriks?
	27. klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?
	28. klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?
	29. klassifitseerimata?
	30. varustatud teabega alg- ehk baastasemest?
	31. varustatud teabega sihttasemest?
	32. varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?
	33. varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?

VI. Kui mitu meetme/tegevussuunaga seotud mõõdikut on:

	34. klassifitseeritud väljundindikaatoriks?
	35. klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?
	36. klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?
	37. klassifitseerimata?
	38. varustatud teabega alg- ehk baastasemest?
	39. varustatud teabega sihttasemest?
	40. varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?
	41. varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?

VII. Kui mitu tegevusega seotud mõõdikut on:

	42. klassifitseeritud väljundindikaatoriks?
	43. klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?
	44. klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?
	45. klassifitseerimata?
	46. varustatud teabega alg- ehk baastasemest?
	47. varustatud teabega sihttasemest?
	48. varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?
	49. varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?

LISA 3. Kõrgharidusega seotud strateegilistes dokumentides välja toodud mõõdikute sagedus

	Strateegia nr. (vastavalt lk 4 loendi numeratsioonile)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Kui mitu dokumendis välja toodud KH seotud mõõdikut on OSTSELT seostatavad:	põhieesmärkide saavutamisega?	0	-	0	4	6	5	0	0	-	0	1	0	0	-	0
	alaeesmärkide saavutamisega?	-	12	0	10	-	-	0	-	0	10	0	0	0	2	11
	meetmete tulemuslikkusega?	11	0	0	0	0	0	0	0	0	-	10	0	0	-	0
	tegevuste tulemuslikkusega?	12	33	5	0	0	24	0	42	8	10	0	0	0	-	33
Kui mitu põhieesmärgiga seotud mõõdikut on:	klassifitseeritud väljundindikaatoriks?	-	-	-	0	0	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?	-	-	-	0	0	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?	-	-	-	0	0	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	Klassifitseerimata?	-	-	-	4	6	5	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	varustatud teabega alg- ehk baastasemest?	-	-	-	4	5	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	varustatud teabega sihttasemest?	-	-	-	4	5	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?	-	-	-	4	3	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	varustatud teabega sihttaseme andmeallikast	-	-	-	4	3	0	-	-	-	-	0	-	-	-	-
Kui mitu alaeesmärgiga seotud mõõdikut on:	klassifitseeritud väljundindikaatoriks?	-	0	-	0	-	-	-	-	-	5	-	-	-	0	0
	klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?	-	12	-	0	-	-	-	-	-	5	-	-	-	0	0
	klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?	-	0	-	0	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0	0
	Klassifitseerimata?	-	0	-	10	-	-	-	-	-	0	-	-	-	2	11
	varustatud teabega alg- ehk baastasemest?	-	12	-	10	-	-	-	-	-	10	-	-	-	1	11
	varustatud teabega sihttasemest?	-	12	-	10	-	-	-	-	-	10	-	-	-	2	11
	varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?	-	0	-	10	-	-	-	-	-	10	-	-	-	1	0
	varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?	-	0	-	10	-	-	-	-	-	10	-	-	-	2	0
Kui mitu meetme/tegevussuunaga seotud mõõdikut on:	klassifitseeritud väljundindikaatoriks?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-
	klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	Klassifitseerimata?	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-
	varustatud teabega alg- ehk baastasemest?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-
	varustatud teabega sihttasemest?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	-	-	-
	varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-
	varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-
Kui mitu tegevusega seotud mõõdikut on:	klassifitseeritud väljundindikaatoriks?	0	0	0	-	-	0	-	0	2	5	-	-	-	-	0
	klassifitseeritud tulemusindikaatoriks?	0	0	0	-	-	0	-	0	3	5	-	-	-	-	0
	klassifitseeritud mõjuindikaatoriks?	0	0	0	-	-	0	-	0	3	0	-	-	-	-	0
	Klassifitseerimata?	12	33	5	-	-	24	-	42	0	0	-	-	-	-	33
	varustatud teabega alg- ehk baastasemest?	0	4	0	-	-	0	-	0	6	10	-	-	-	-	0
	varustatud teabega sihttasemest?	1	1	5	-	-	0	-	0	7	10	-	-	-	-	0
	varustatud teabega alg- ehk baastaseme andmeallikast?	0	1	0	-	-	0	-	0	8	10	-	-	-	-	0
	varustatud teabega sihttaseme andmeallikast?	0	0	0	-	-	0	-	0	8	10	-	-	-	-	0

LISA 4. Põhieesmärkide loend

1. Tagada meie kõrghariduse konkurentsivõimeline kvaliteet (KHS);
2. Panna kõrgharidus teenima Eesti arenguhuvisid ja innovatsiooni (KHS);
3. Kindlustada Eesti vajadustele vastav kõrgkooliõppe maht (KHS);
4. Kujundada Eesti kõrghariduse otstarbekas struktuur (KHS);
5. Tagada eestikeelse haridus- ja kultuuriruumi areng (KHS);
6. Edendada kõrghariduse sotsiaalset dimensiooni (KHS);
7. Eesti kõrghariduse positsiooni parandamiseks rahvusvahelises kõrgharidusruumis, meie kõrgharidussüsteemi avatumaks ning nähtavamaks muutmine (Eesti KH rahvusvahelistumise strateegia);
8. Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
9. Tööjõu oskuste tõstmine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava)⁸;
10. Teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõimeline kvaliteet ja mahu kasv (Teadmistepõhine Eesti ja selle rakendusplaan);
11. Õpetajaks õppimine on teaduspõhine ning toetab kutsestandardis kirjeldatud õpetajapädevuse kujunemist (Eesti õpetaja-hariduse strateegia);
12. Õpetajahariduses rakendatakse haridussüsteemi vajadusi ja õppijate individuaalsust arvestavaid paindlikke mudeleid (Eesti õpetajahariduse strateegia);
13. Õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine on süsteemne ja järjepidev (Eesti õpetaja-hariduse strateegia);
14. Õpetaja on aktiivne kogukonna (kolleegid, aineliidud, kutseliidud) liige ja panustab kutseala arendamisse (Eesti õpetajahariduse strateegia);
15. Õpetajahariduse valdkonna juhtimine ja arendamine põhineb uuringutulemustel, on järjepidev ning sidustatud haridussüsteemi kui terviku arenguga (Eesti õpetajahariduse strateegia);
16. Õpetajakutse on ühiskonnas väärtustatud ja kõitev (Eesti õpetajahariduse strateegia);
17. DoRa programmi rakendamise tulemusena muutuvad teadusasutused ja kõrgkoolid avatumaks ja konkurentsivõimelisemaks, mille tagajärjel paraneb oluliselt Eesti võimekus nii kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu värbamiseks välismaalt kui kohapeal koolitamiseks ning seeläbi Eesti üldine suutlikkus teaduse ja innovatsiooni vallas (DoRa);
18. Õppe kvaliteedi ning kõrgkooliõpetajate tööalase konkurentsivõime tõstmise toetamine (PRIMUS);
19. Strateegia elluviimine tagab, et eesti keelele oleksid väljendusvahendid mis tahes olulises eluvaldkonnas kunstidest ja filosoofiast kuni täppisteaduste ja infotehnoloogiani (Eesti keele arendamise strateegia);
20. Eesti hea kultuuriline sidusus naaberpiirkondadega ning laiemalt Euroopa ja maailmaga, tihe ühiskondlik ja majanduslik lõimitus teiste riikidega (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
21. Välismaiste arvamusiõpetajate ja otsustajate senisest sügavam huvi Eesti vastu ning valmidus vastastikku kasulikuks koostööks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
22. Eesti tuntus ja positiivne kuvand maailmas (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
23. Eesti elujõuline kultuurikeskkond (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
24. Riiklikku julgeolekut toetava positiivse suhtumise kujundamine Eestisse ja seeläbi riigi vaimse julgeoleku tugevdamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
25. Haridusliku kihistumise vähendamine ning üldise haridustaseme tõus (Tark ja tegus rahvas);
26. Loovuse, aktiivsuse ja ettevõtlikkuse kasv (Tark ja tegus rahvas);
27. Keeleoskus, osalus ja konkurentsivõime (Tark ja tegus rahvas).

⁸ Lisaks väljatoodule leiab strateegiadokumendi sissejuhatuses veel teisigi eesmärke. Nimel ütleb selle teine lause, et: "Kava seab eesmärgiks Eesti tööjõu tootlikkuse tõstmise 80%ni Euroopa Liidu keskmisest, teadus- ja arendustegevuse kulutuste suurendamise 2%ni SKPst ning üldise tööhõive määra kasvu 70%ni" (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava 2008, 3).

LISA 5. Alaeesmärkide loend

1. Õppeaasta jooksul kolmanda haridustaseme (ISCED 5-6) lõpetanute arv 1000 elaniku kohta 20-29a vanusegrupis suureneb (KHS RP);
2. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondade lõpetajate osakaal kasvab aastaks 2015 vähemalt EL riikide keskmise tasemeni (KHS RP);
3. Erinevate eagruppidele võimaldatakse kõrgkoolide poolt kõrgharidusele ligipääs (KHS RP);
4. Kõrgharidusega inimesi iseloomustab kasvav tööhõives osalemise määr (KHS RP);
5. Akrediteeritud õppekavade osakaalu tõus kõikidest õppekavadest, millele toimub vastuvõtt (KHS RP);
6. Riiklikult tunnustatud õppekaval õppivate üliõpilaste osakaalu tõus (KHS RP);
7. Doktorantide arvu kasv, kelle elukohamaa ei ole Eesti, valivad õppe- ja teadustegevuseks sobivaks keskkonnaks Eesti (KHS RP);
8. Väliskõrgkoolis vahetusüliõpilasena õppinud üliõpilaste osakaalu kasv (KHS RP);
9. Riiklikuks prioriteediks seatakse kvaliteetse ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise kõrghariduse tagamine (KHS RP);
10. Õpinguid jätkab samal aastal pärast keskhariduse omandamist vähemalt 60% õppureist (KHS RP);
11. Kasvab täiskasvanud õppijate osakaal kõrghariduse tasemeõppes (KHS RP);
12. Teadlaste ja inseneride järelkasvu tagamine (KHS RP);
13. Parandada Eesti kõrghariduse kvaliteedi konkurentsivõimet regioonis (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
14. Muuta meie kõrgkoolid nähtavamaks (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
15. Luua õiguslik ja institutsionaalne keskkond, mis toetab rahvusvahelistumist selle kõigis aspektides (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
16. Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
17. Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
18. Teadus- ja arendustegevuse rahastamise parem fokuseerimine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
19. Tööturu ja hariduse parema vastavuse tagamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
20. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
21. Lisandub teadmistepõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere (Inimressursi arendamise RK);
22. Tugevneb kõrghariduse kvaliteet ning suunatus lisandväärtuse loomisele (Inimressursi arendamise RK);
23. Teadmised ettevõtlusest ja innovatsioonist on levinud ja hästi kättesaadavad (Inimressursi arendamise RK);
24. Avaliku- ja mitte-tulundussektori töötajad on asjatundlikud ja usaldusväärsed (Inimressursi arendamise RK);
25. Tõsta Eesti kõrghariduse konkurentsivõimet regioonis, muuta meie kõrgkoolid tuntumaks ning tõsta seeläbi huvi Eestis õppimise ja töötamise vastu (DoRa);
26. Suurendada doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arvu, eriti elukvaliteedi ja majanduse konkurentsivõime parandamise seisukohalt olulistes valdkondades (DoRa);
27. Toetada ülikoolide aktiivset osalust rahvusvahelises teadmisringluses (DoRa);
28. Parandada välismaise täiendava kompetentsi kaasamisega siinse hariduse ja teaduse kvaliteeti (DoRa);
29. Soodustada ülikoolide ja ettevõtete koostööd T&A vallas, seeläbi kasvab ettevõtete T&A ning innovatsiooni intensiivsus (DoRa);
30. Arendada välja jätkusuutlik ja kõrgtasemeline kõrgkoolipedagogika alane kompetents ning luua võimalused õppejõudude pidevaks täiendusõppeks, kaasates sealhulgas kogenud õppejõud nooremate kolleegide pedagoogiliste oskuste kujundamisse (PRIMUS);
31. Toetada õpiväljundipõhiste õppekavade kvaliteetset ellurakendamist, motiveerides kõrgkoole sisemiselt hindama õppekavaarenduse eesmärkide täitmist, analüüsima koos partneritega õppekavade ja väljaantavate kvalifikatsioonide ühilduvust, edasiõppimisteid ja koostöövõimalusi ning süvendama koostööd töötajate, kutse- ja erialaliitude esindajatega uute tegevuseesmärkide seadmisel ning varasemate õpingute ja töökogemuse hindamisel (PRIMUS);

32. Soodustada õppe läbiviimist toetavate tugisüsteemide ja tulemusele orienteeritud juhtimisoskuste arengut, luues võimalused kõrgkoolide juhtivpersonalile ja spetsialistidele pidevaks ameti- ja erialaseks täiendõppeks ning võrgustikutööks sise- ja piiriüleste partneritega ning toetades probleemide ja tulemuste analüüsimist, erinevate sihtrühmade vajaduste ning tegevuse mõjude uurimist (PRIMUS);
33. Kahandada õpingute katkestamist ning tõsta üliõpilaste konkurentsivõimet, toetades sisseastujatele õpingutega kohanemise koolituse läbiviimist, õpi- ja karjäärinõustamise teenuse osutamist ning tugiteenuse pakkumist erivajadustega üliõpilastele (PRIMUS);
34. Tagada eestikeelne kõrgharidus (katta kõik erialad oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega, säilitada olulises osas eestikeelne õpe ja avaldada tähtsamad teadustulemused ka eesti keeles), vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist (Eesti keele arendamise strateegia);
35. Tagada kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrge tase (Eesti keele arendamise strateegia);
36. Võimalikult paljudes Eesti jaoks tähtsates riikides ja piirkondades tegutsevad välisõppe keskused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
37. Õpetuskeskustes toimub regulaarne ja õppekavapõhine eesti keele ja kultuuri õpe (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
38. Õpetuskeskused tegutsevad õppejõude ja õppureid motiveerivas, õppetegevust toetava infrastruktuuri ja õppevaraga varustatud keskkonnas (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
39. Toimib toetuste süsteem, mis võimaldab välismaistel eesti keele ja kultuuri õppureil täiendada end Eestis (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
40. Toimib välisõppe õppejõudude põhi- ja täienduskoolitus (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
41. Välisõppe keskustes on kättesaadav korrapäraselt täiendatav ja uuendatav eesti keele ja kultuuri õppevara (sh kaugkoolitust võimaldavad e-rakendused), mis arvestab õppurite erinevaid lähtekeeli ja taset (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
42. Toimib välisõppe-aineliste sihtuuringute rahastussüsteem välisõppe pedagoogilise taseme tõstmiseks ja metoodika täiustamiseks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
43. Toimib välisõppe korralduse jooksev seire ja analüüs, mis tänu korrapärasele tagasisidele õpetuskeskustest tagab õpetuse Eesti-poolse akadeemilise järelevalve (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
44. On kasutatavad välisõppe teabekogud, mis kajastavad nii eesti keele ja kultuuri õpetamise olukorda kui programmi haldamist (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
45. Regulaarselt toimuvad välisõppe ainelised teavitus- ja teadusüritused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
46. On loodud paindlikud võimalused välisõppele kasulike algatuste toetamiseks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
47. Kõrgharidus: Gümnaasiumilõpetajad Eestis, kelle emakeel ei ole eestikeel, suudavad edukalt õppida kõrgkoolis eesti keeles. Õpetajad on tasemeõppe läbimisel võimelised õpetama mitmekeelses ja –kultuurilises õpikeskkonnas ning erineva eesti keele tasemega õpilasi (Lõimumiskava KP);
48. Õpe on kõrgetasemeline ning igaühel on võrdsed võimalused võimete- ja huvikohaseks elukestvaks õppeks (Tark ja tegus rahvas);
49. Eesti keel on pidevalt arenev kultuurkeel ja Eestis väärtustatakse mitmekeelsust (Tark ja tegus rahvas);
50. Teadus- ja arendustegevus on kvaliteetne ning jätkusuutlik (Tark ja tegus rahvas).

LISA 6. Meetmete / tegevussuundade loend

1. Kõrghariduse parem seostamine ühiskonna ja õppurite ootuste ning tööturu vajadustega (KHS ja selle RP);
2. Kvaliteedikindlustuse tugevdamine (KHS ja selle RP);
3. Õppekavaarendus ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumine (KHS ja selle RP);
4. Uue rahastamisskeemi väljatöötamine ja rakendamine (KHS ja selle RP);
5. Toetava õigusliku keskkonna loomine (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
6. Õppetegevuse rahvusvahelistumine (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
7. Rahvusvahelistumise tugisüsteem (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia);
8. *Nimetu* (seotud alaeesmärgiga Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
9. *Nimetu* (setud alaeesmärgiga Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
10. *Nimetu* (setud alaeesmärgiga Teadus- ja arendustegevuse rahastamise parem fokuseerimine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
11. Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
12. Õppekavade arendus (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
13. Õppeastutuste suutlikus (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
14. Infrastruktuuri ja e-õppe arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
15. Haridusele parema juurepääsu tagamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
16. *Nimetu* (seotud alaeesmärgiga Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
17. Inimkapitali arendamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP);
18. Avaliku sektori TA&I korralduse tõhustamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP);
19. Ettevõtete innovatsioonivõimekuse suurendamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP);
20. Eesti pikaajalisele arengule suunatud poliitika kujundamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP);
21. Õpetajaks õppimine on teaduspõhine ning toetab kutsestandardis kirjeldatud õpetajapädevuse kujunemist (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
22. Õpetajahariduses rakendatakse haridussüsteemi vajadusi ja õppijate individuaalsust arvestavaid paindlikke mudeleid (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
23. Õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine on süsteemne ja järjepidev (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
24. Õpetaja on aktiivne kogukonna (kolleegid, aineliidud, kutseliidud) liige ja panustab kutseala arendamisse (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
25. Õpetajahariduse valdkonna juhtimine ja arendamine põhineb uuringutulemustel, on järjepidev ning sidustatud haridussüsteemi kui terviku arenguga (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
26. Õpetajakutse on ühiskonnas väärtustatud ja kõitev (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK);
27. Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine (Inimressursi arendamise RK);
28. Teadmised ja oskused uuendusmeelseks ettevõtluseks (Inimressursi arendamise RK);
29. Suurem haldusvõimekus (Inimressursi arendamise RK);
30. Õppe-jõudude õpetamis- ja juhendamise- oskuste arendamine (PRIMUS);
31. Kvaliteetse õpiväljundipõhise õppe arendamine (PRIMUS);
32. VÕTA rakendamise kvaliteedi arendamine (PRIMUS);
33. Protsesside ja personalijuhtimise toetamine kõrgkoolides (PRIMUS);
34. Uuringute ja analüüside läbiviimine (PRIMUS);
35. Õppija toimetuleku toetamine (PRIMUS);
36. Kõrgharidus (Eesti keele arendamise strateegia);
37. Õpetuskeskuste asustamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
38. Tegutsevate välisõppekeskuste toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
39. Eesti keele ja kultuuri õppurite toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
40. Täiendavate õppevormide loomine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
41. Välisõppe tugitegevused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
42. Haridus (Tark ja tegus rahvas);
43. Keel (Tark ja tegus rahvas);
44. Teadus- ja arendustegevus (Tark ja tegus rahvas).

LISA 7. Põhieesmärgid kategooriate lõikes

Kategooria	Põhieesmärk koos allikaga
1. Õppekava, -töö	<ul style="list-style-type: none"> Õpetajaks õppimine on teaduspõhine ning toetab kutsestandardis kirjeldatud õpetajapädevuse kujunemist (Eesti õpetaja-hariduse strateegia); Õpetajahariduses rakendatakse haridussüsteemi vajadusi ja õppijate individuaalsust arvestavaid paindlikke mudeleid (Eesti õpetajahariduse strateegia);
2. Teadus- ja arendustöö	<ul style="list-style-type: none"> Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);
3. Rahvusvahelistumine	<ul style="list-style-type: none"> Eesti kõrghariduse positsiooni parandamiseks rahvusvahelises kõrgharidusruumis, meie kõrgharidussüsteemi avatumaks ning nähtavamaks muutmine (Eesti KH rahvusvahelistumise strateegia); Eesti hea kultuuriline sidusus naaberpiirkondadega ning laiemalt Euroopa ja maailmaga, tihe ühiskondlik ja majanduslik lõimitus teiste riikidega (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Välismaiste aramusliidrite ja otsustajate senisest sügavam huvi Eesti vastu ning valmidus vastastikku kasulikuks koostööks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
4. Õppejõud ja teadlased	
5. Üliõpilased (sh doktorandid)	
6. KH ja TA & I süsteemi juhtimine	<ul style="list-style-type: none"> Kujundada Eesti kõrghariduse otstarbekas struktuur (KHS); Õpetajahariduse valdkonna juhtimine ja arendamine põhineb uuringutulemustel, on järjepidev ning sidustatud haridussüsteemi kui terviku arenguga (Eesti õpetajahariduse strateegia);
7. Õppevahendid	
8. Infrastruktuur	
9. Rahastamine	
10. Eesti keele ja kultuuri dimensioon	<ul style="list-style-type: none"> Tagada eestikeelse haridus- ja kultuuriruumi areng (KHS); Strateegia elluviimine tagab, et eesti keelele oleksid väljendusvahendid mis tahes olulises eluvaldkonnas kunstidest ja filosoofiast kuni täppisteaduste ja infotehnoloogiani (Eesti keele arendamise strateegia); Eesti elujõuline kultuurikeskkond (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Keeleoskus, osalus ja konkurentsivõime (Tark ja tegus rahvas).
11. Kättesaadavus	<ul style="list-style-type: none"> Kindlustada Eesti vajadustele vastav kõrgkooliõppe maht (KHS); Edendada kõrghariduse sotsiaalset dimensiooni (KHS); Haridusliku kihistumise vähendamine ning üldise haridustaseme tõus (Tark ja tegus rahvas);
12. Kvaliteet (sh nii teadus kui haridus)	<ul style="list-style-type: none"> Tagada meie kõrghariduse konkurentsivõimeline kvaliteet (KHS); Teadus- ja arendustegevuse rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); Teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõimeline kvaliteet ja mahu kasv (Teadmistepõhine Eesti ja selle rakendusplaan); DoRa programmi rakendamise tulemusena muutuvad teadusasutused ja kõrgkoolid avatumaks ja konkurentsivõimelisemaks, mille tagajärjel paraneb oluliselt Eesti võimekus nii kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu värbamiseks välismaalt kui kohapeal koolitamiseks ning seeläbi Eesti üldine suutlikkus teaduse ja innovatsiooni vallas (DoRa); Õppe kvaliteedi ning kõrgkooliõpetajate tööalase konkurentsivõime tõstmise toetamine (PRIMUS); Keeleoskus, osalus ja konkurentsivõime (Tark ja tegus rahvas).

Kategooria	Meede või tegevsuund koos allikaga
13. Teadmistepõhine ühiskond/majandus	<ul style="list-style-type: none"> • Panna kõrgharidus teenima Eesti arenguhuvisid ja innovatsiooni (KHS); • Tööjõu oskuste tõstmine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava) • Teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõimeline kvaliteet ja mahu kasv (Teadmistepõhine Eesti ja selle rakendusplaan); • DoRa programmi rakendamise tulemusena muutuvad teadusasutused ja kõrgkoolid avatumaks ja konkurentsivõimelisemaks, mille tagajärjel paraneb oluliselt Eesti võimekus nii kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu värbamiseks välismaalt kui kohapeal koolitamiseks ning seeläbi Eesti üldine suutlikkus teaduse ja innovatsiooni vallas (DoRa); • Loovuse, aktiivsuse ja ettevõtlikkuse kasv (Tark ja tegus rahvas);
14. Elukestev õpe	
15. Muu	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine on süsteemne ja järjepidev (Eesti õpetajahariduse strateegia); • Õpetaja on aktiivne kogukonna (kolleegid, aineliidud, kutseliidud) liige ja panustab kutseala arendamisse (Eesti õpetajahariduse strateegia); • Õpetajakutse on ühiskonnas väärtustatud ja kõitev (Eesti õpetajahariduse strateegia); • Eesti tuntus ja positiivne kuvand maailmas (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Riiklikku julgeolekut toetava positiivse suhtumise kujundamine Eestisse ja seeläbi riigi vaimse julgeoleku tugevdamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);

Allikas: Autori koostatud

LISA 8. Eesti kõrgharidust puudutavate strateegilised dokumentides välja toodud alaeesmärgid kategooriate lõikes

Kategooria	Alaeesmärk koos allikaga
1. Õppekava, -töö	<ul style="list-style-type: none"> Arendada välja jätkusuutlik ja kõrgtasemeline kõrgkoolipedagogika alane kompetents ning luua võimalused õppejõudude pidevaks täiendusõppeks, kaasates sealhulgas kogenud õppejõud nooremate kolleegide pedagoogiliste oskuste kujundamisse (PRIMUS); Toetada õpiväljundipõhiste õppekavade kvaliteetset ellurakendamist, motiveerides kõrgkooli sisemiselt hindama õppekavaarenduse eesmärkide täitmist, analüüsima koos partneritega õppekavade ja väljaantavate kvalifikatsioonide ühilduvust, edasiõppimisteid ja koostöövõimalusi ning süvendama koostööd töötajate, kutse- ja erialaliitude esindajatega uute tegevuseesmärkide seadmisel ning varasemate õpingute ja töökogemuse hindamisel (PRIMUS); Õpetuskeskustes toimub regulaarne ja õppekavapõhine eesti keele ja kultuuri õpe (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Välisõppe keskustes on kättesaadav korrapäraselt täiendatav ja uuendatav eesti keele ja kultuuri õppevara (sh kaugkoolitust võimaldavad e-rakendused), mis arvestab õppurite erinevaid lähtekeeli ja taset (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
2. Teadus- ja arendustöö	<ul style="list-style-type: none"> Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); Teadus- ja arendustegevus on kvaliteetne ning jätkusuutlik (Tark ja tegus rahvas).
3. Rahvusvahelistumine	<ul style="list-style-type: none"> Doktorantide arvu kasv, kelle elukohamaa ei ole Eesti, valivad õppe- ja teadustegevuseks sobivaks keskkonnaks Eesti (KHS RP); Väliskõrgkoolis vahetusüliõpilaseks õppinud üliõpilaste osakaalu kasv (KHS RP); Parandada Eesti kõrghariduse kvaliteedi konkurentsivõimet regioonis (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); Muuta meie kõrgkoolid nähtavamaks (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); Tõsta Eesti kõrghariduse konkurentsivõimet regioonis, muuta meie kõrgkoolid tuntumaks ning tõsta seeläbi huvi Eestis õppimise ja töötamise vastu (DoRa); Toetada ülikoolide aktiivset osalust rahvusvahelises teadmisingluses (DoRa); Parandada välismaise täiendava kompetentsi kaasamisega siinse hariduse ja teaduse kvaliteeti (DoRa); Võimalikult paljudes Eesti jaoks tähtsates riikides ja piirkondades tegutsevad välisõppe keskused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Õpetuskeskustes toimub regulaarne ja õppekavapõhine eesti keele ja kultuuri õpe (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Toimib toetuste süsteem, mis võimaldab välismaistel eesti keele ja kultuuri õppureil täiendada end Eestis (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
4. Õppejõud ja teadlased	<ul style="list-style-type: none"> Teadlaste ja inseneride järelkasvu tagamine (KHS RP); Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); Lisandub teadmispõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere (Inimressursi arendamise RK); Suurendada doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arvu, eriti elukvaliteedi ja majanduse konkurentsivõime parandamise seisukohalt olulistest valdkondades (DoRa); Parandada välismaise täiendava kompetentsi kaasamisega siinse hariduse ja teaduse kvaliteeti (DoRa); Toimib välisõppe õppejõudude põhi- ja täienduskoolitus (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
5. Üliõpilased (sh doktorandid)	<ul style="list-style-type: none"> Kahandada õpingute katkestamist ning tõsta üliõpilaste konkurentsivõimet, toetades sisseastujatele õpingutega kohanemise koolituse läbiviimist, õpi- ja karjäärinõustamise teenuse osutamist ning tugiteenuse pakkumist erivajadustega üliõpilastele (PRIMUS);

Kategooria	Meede või tegevusuund koos allikaga
6. KH ja TA & I süsteemi juhtimine	<ul style="list-style-type: none"> Luaa õiguslik ja institutsionaalne keskkond, mis toetab rahvusvahelistumist selle kõigis aspektides (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); Avaliku- ja mitte-tulundussektori töötajad on asjatundlikud ja usaldusväärsed (Inimressursi arendamise RK); Soodustada õppe läbiviimist toetavate tugisüsteemide ja tulemusel orienteeritud juhtimisoskuste arengut, luues võimalused kõrgkoolide juhtivpersonalile ja spetsialistidele pidevaks ameti- ja erialaseks täiendõppeks ning võrgustikutööks sise- ja piiriüleste partneritega ning toetades probleemide ja tulemuste analüüsimist, erinevate sihtrühmade vajaduste ning tegevuse mõjude uurimist (PRIMUS); Toimib välisõppe korralduse jooksev seire ja analüüs, mis tänu korrapärasele tagasisidele õpetuskeskustest tagab õpetuse Eesti-poolse akadeemilise järelevalve (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); On kasutatavad välisõppe teabekogud, mis kajastavad nii eesti keele ja kultuuri õpetamise olukorda kui programmi haldamist (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
7. Õppevahendid	<ul style="list-style-type: none"> Tagada eestikeelne kõrgharidus (katta kõik erialad oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega, säilitada olulises osas eestikeelne õpe ja avaldada tähtsamad teadustulemused ka eesti keeles), vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist (Eesti keele arendamise strateegia);
8. Infrastruktuur	<ul style="list-style-type: none"> Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); Õpetuskeskused tegutsevad õppejõude ja õppureid motiveerivas, õppetegevust toetava infrastruktuuri ja õppevaraga varustatud keskkonnas (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
9. Rahastamine	<ul style="list-style-type: none"> Teadus- ja arendustegevuse rahastamise parem fokuseerimine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); Toimib välisõppe-aineliste sihtuuringute rahastussüsteem välisõppe pedagoogilise taseme tõstmiseks ja meetodika täiustamiseks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); On loodud paindlikud võimalused välisõppele kasulike algatuste toetamiseks (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
10. Eesti keele ja kultuuri dimensioon	<ul style="list-style-type: none"> Tagada eestikeelne kõrgharidus (katta kõik erialad oskussõnastike ning eestikeelse õppekirjandusega, säilitada olulises osas eestikeelne õpe ja avaldada tähtsamad teadustulemused ka eesti keeles), vältides mis tahes teadusala täielikku võõrkeelestumist (Eesti keele arendamise strateegia); Tagada kõrgkoolilõpetajate eesti keele oskuse kõrge tase (Eesti keele arendamise strateegia); Võimalikult paljudes Eesti jaoks tähtsates riikides ja piirkondades tegutsevad välisõppe keskused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Õpetuskeskustes toimub regulaarne ja õppekavapõhine eesti keele ja kultuuri õpe (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Toimib toetuste süsteem, mis võimaldab välismaistel eesti keele ja kultuuri õppureil täiendada end Eestis (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); On kasutatavad välisõppe teabekogud, mis kajastavad nii eesti keele ja kultuuri õpetamise olukorda kui programmi haldamist (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Regulaarselt toimuvad välisõppe ainelised teavitus- ja teadusüritused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); Kõrgharidus: Gümnaasiumilõpetajad Eestis, kelle emakeel ei ole eestikeel, suudavad edukalt õppida kõrgkoolis eesti keeles. Õpetajad on tasemeõppe läbimisel võimelised õpetama mitmekeelses ja -kultuurilises õpikeskkonnas ning erineva eesti keele tasemega õpilasi (Lõimumiskava KP); Eesti keel on pidevalt arenev kultuurikeel ja Eestis väärtustatakse mitmekeelsust (Tark ja tegus rahvas).

Kategooria	Meede või tegevusuund koos allikaga
11. Kättesadavus	<ul style="list-style-type: none"> • Õppeaasta jooksul kolmanda haridustaseme (ISCED 5-6) lõpetanute arv 1000 elaniku kohta 20-29a vanusegrupis suureneb (KHS RP); • Erinevate eagruppidele võimaldatakse kõrgkoolide poolt kõrgharidusele ligipääs (KHS RP); • Õpinguid jätkab samal aastal pärast keskhariduse omandamist vähemalt 60% õppureist (KHS RP); • Kõrgharidus: Gümnaasiumilõpetajad Eestis, kelle emakeel ei ole eestikeel, suudavad edukalt õppida kõrgkoolis eesti keeles. Õpetajad on tasemeõppe läbimisel võimelised õpetama mitmekeelses ja –kultuurilises õpikeskkonnas ning erineva eesti keele tasemega õpilasi (Lõimumiskava KP); • Õpe on kõrgetasemeline ning igal ajal on võrdsed võimalused võimete- ja huvikohaseks elukestvaks õppeks (Tark ja tegus rahvas);
12. Kvaliteet (sh nii teadus kui haridus)	<ul style="list-style-type: none"> • Akrediteeritud õppekavade osakaalu tõus kõikidest õppekavadest, millele toimub vastuvõtt (KHS RP); • Riiklikult tunnustatud õppekaval õppivate üliõpilaste osakaalu tõus (KHS RP); • Doktorantide arvu kasv, kelle elukohamaa ei ole Eesti, valivad õppe- ja teadustegevuseks sobivaks keskkonnaks Eesti (KHS RP); • Parandada Eesti kõrghariduse kvaliteedi konkurentsivõimet regioonis (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); • Tugevneb kõrghariduse kvaliteet ning suunatus lisandväärtuse loomisele (Inimressursi arendamise RK); • Tõsta Eesti kõrghariduse konkurentsivõimet regioonis, muuta meie kõrgkoolid tuntumaks ning tõsta seeläbi huvi Eestis õppimise ja töötamise vastu (DoRa); • Parandada välismaise täiendava kompetentsi kaasamisega sinise hariduse ja teaduse kvaliteeti (DoRa); • Õpe on kõrgetasemeline ning igal ajal on võrdsed võimalused võimete- ja huvikohaseks elukestvaks õppeks (Tark ja tegus rahvas); • Teadus- ja arendustegevus on kvaliteetne ning jätkusuutlik (Tark ja tegus rahvas).
13. Teadmispõhine ühiskond/majandus	<ul style="list-style-type: none"> • Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondade lõpetajate osakaal kasvab aastaks 2015 vähemalt EL riikide keskmise tasemeni (KHS RP); • Kõrgharidusega inimesi iseloomustab kasvav tööhõives osalemise määr (KHS RP); • Tööturu ja hariduse parema vastavuse tagamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Lisandub teadmispõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere (Inimressursi arendamise RK); • Tugevneb kõrghariduse kvaliteet ning suunatus lisandväärtuse loomisele (Inimressursi arendamise RK); • Teadmised ettevõtlusest ja innovatsioonist on levinud ja hästi kättesaadavad (Inimressursi arendamise RK); • Soodustada ülikoolide ja ettevõtete koostööd T&A vallas, seeläbi kasvab ettevõtete T&A ning innovatsiooni intensiivsus (DoRa).
14. Elukestev õpe	<ul style="list-style-type: none"> • Kasvab täiskasvanud õppijate osakaal kõrghariduse tasemeõppes (KHS RP);
15. Muu	

Allikas: Autori koostatud

LISA 9. Meetmed ja tegevussuunad kategooriate lõikes

Kategooria	Meede või tegevussuund koos allikaga
1. Õppekava, -töö	<ul style="list-style-type: none"> • Õppekavaarendus ja Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumine (KHS ja selle RP); • Õppekavade arendus (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Infrastruktuuri ja e-õppe arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Õpetajaks õppimine on teaduspõhine ning toetab kutsestandardis kirjeldatud õpetajapädevuse kujunemist (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK); • Õpetajahariduses rakendatakse haridussüsteemi vajadusi ja õppijate individuaalsust arvestavaid paindlikke mudeleid (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK); • Kvaliteetse õpiväljundipõhise õppe arendamine (PRIMUS); • VÕTA rakendamise kvaliteedi arendamine (PRIMUS); • Täiendavate õppevormide loomine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
2. Teadus- ja arendustöö	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nimetu</i> (seotud alaeesmärgiga Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • <i>Nimetu</i> (setud alaeesmärgiga Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • <i>Nimetu</i> (setud alaeesmärgiga Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine (Inimressursi arendamise RK); • Tegutsevate välisõppekeskuste toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Teadus- ja arendustegevus (Tark ja tegus rahvas).
3. Rahvusvahelistumine	<ul style="list-style-type: none"> • Õppetegevuse rahvusvahelistumine (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); • Rahvusvahelistumise tugisüsteem (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); • Õpetuskeskuste asustamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Välisõppe tugitegevused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
4. Õppejõud ja teadlased	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nimetu</i> (seotud alaeesmärgiga Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Inimkapitali arendamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP); • Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine (Inimressursi arendamise RK); • Õppejõudude õpetamis- ja juhendamise-õskuste arendamine (PRIMUS).
5. Üliõpilased (sh doktorandid)	<ul style="list-style-type: none"> • Õppija toimetuleku toetamine (PRIMUS); • Eesti keele ja kultuuri õppurite toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm);
6. KH ja TA & I süsteemi juhtimine	<ul style="list-style-type: none"> • Toetava õigusliku keskkonna loomine (Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia); • Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Õppeasutuste suutlikkus (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Avaliku sektori TA&I korralduse tõhustamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP); • Eesti pikaajalisele arengule suunatud poliitika kujundamine (Teadmistepõhine Eesti ja selle RP); • Õpetajahariduse valdkonna juhtimine ja arendamine põhineb uuringutulemustel, on järjepidev ning sidustatud haridussüsteemi kui terviku arenguga (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK); • Suurem haldusvõimekus (Inimressursi arendamise RK); • Protsesside ja personalijuhtimise toetamine kõrgkoolides (PRIMUS); • Uuringute ja analüüsides läbiviimine (PRIMUS).
7. Õppevahendid	
8. Infrastruktuur	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nimetu</i> (setud alaeesmärgiga Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Infrastruktuuri ja e-õppe arendamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava);

Kategooria	Meede või tegevusuund koos allikaga
9. Rahastamine	<ul style="list-style-type: none"> • Uue rahastamisskeemi väljatöötamine ja rakendamine (KHS ja selle RP); • <i>Nimetu</i> (setud alaeesmärgiga Rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise teadus- ja arendustegevuse keskkonna arendamine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Tegutsevate välisõppekeskuste toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
10. Eesti keele ja kultuuri dimensioon	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrgharidus (Eesti keele arendamise strateegia); • Õpetuskeskuste asustamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Tegutsevate välisõppekeskuste toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Välisõppe tugitegevused (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm); • Keel (Tark ja tegus rahvas).
11. Kättesadavus	<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteedikindlustuse tugevdamine (KHS ja selle RP); • Haridusele parema juurepääsu tagamine (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Õppija toimetuleku toetamine (PRIMUS); • Õpetuskeskuste asustamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
12. Kvaliteet (sh nii teadus kui haridus)	<ul style="list-style-type: none"> • Kvaliteetse õpiväljundipõhise õppe arendamine (PRIMUS); • VÕTA rakendamise kvaliteedi arendamine (PRIMUS); • Uuringute ja analüüsides läbiviimine (PRIMUS); • Eesti keele ja kultuuri õppurite toetamine (Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm).
13. Teadmispõhine ühiskond/majandus	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrghariduse parem seostamine ühiskonna ja õppurite ootuste ning tööturu vajadustega (KHS ja selle RP) • Õppetöö ja koolitustellimuse kujundamine vastavalt tööturu vajadustele (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • <i>Nimetu</i> (seotud alaeesmärgiga Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) populariseerimine) (Eesti majanduskasvu ja tööhõive kava); • Ettevõtete innovatsioonivõimekuse suurendamine (Teadmispõhine Eesti ja selle RP); • Teadmised ja oskused uuendusmeelseks ettevõtluseks (Inimressursi arendamise RK).
14. Elukestev õpe	
15. Muu	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetaja professionaalne areng ja selle toetamine on süsteemne ja järjepidev (Eesti õpetaja-hariduse strateegia); • Õpetaja on aktiivne kogukonna (kolleegid, aineliidud, kutseliidud) liige ja panustab kutseala arendamisse (Eesti õpetajahariduse strateegia); • Õpetajakutse on ühiskonnas väärtustatud ja kõitev (Eesti õpetajahariduse strateegia); • Õpetajakutse on ühiskonnas väärtustatud ja kõitev (Eesti õpetaja-hariduse strateegia ja RK); • Haridus (Tark ja tegus rahvas);

Allikas: Autori koostatud

LISA 10. Indikaator „doktorant“

(Ala)eesmärk / tegevus, mida mõõdetakse	Indikaator	Indikaatori tüüp	Andmeallikas	Strateegia
Doktorantide arvu kasv, kelle elukohamaa ei ole Eesti, valivad õppe- ja teadustegevuseks sobivaks keskkonnaks Eesti.	RP+S: Ülikoolides õppivate välisdoktorantide ja järeldoktorantide osakaal S: Eesti ülikoolides (2015. aastaks vähemalt kümme protsenti)		EHIS	KHS (S+RP)
Doktoriõppesse astujate arv. Programmi raames välisriigis semestri või kauem õppinud doktorantide osakaal (iseloomustab doktoriõppes õppimise atraktiivsust ning kvaliteeti).	Välismaalastest doktorantide ja järeldoktorite osakaal Eesti ülikoolides (2015. aastaks vähemalt kümme protsenti)		EHIS, ESF programmi DoRa aruanne	KHS (S+RP)
Teadlaste ja inseneride järelkasvu tagamine	Doktorikraadi kaitsnute arv		EHIS	KHS (S+RP)
Teadus- ja arendustegevuse inimkapitali arendamine	Eesti ülikoolides doktorikraadi kaitsvate üliõpilaste arv aastas.		HTM	Eesti majaanuse ja tööhõive kava
	Eesti ülikoolides õppivate välisdoktorantide (elukohamaa ei ole Eesti) osakaal kõikide doktorantide hulgas.10%		HTM	Eesti majaanuse ja tööhõive kava
Õpe on kõrgetasemeline ning igal ajal on võrdsed võimalused võimete- ja huvikohaseks elukestvaks õppeks	Doktorikraadi kaitsnute arv			Tark ja tegus rahvas
Teadus- ja arendustegevus on kvaliteetne ning jätkusuutlik	Doktorikraadi kaitsnute arv			Tark ja tegus rahvas
Lisandub teadmistepõhisele ühiskonnale vajalik uus põlvkond teadlasi ja insenere	Doktorikraadi kaitsnute arv. Iseloomustab doktorikoolide edukust, teadlaskonna uuendamise protsessi.	Väljund-	EHIS	Inimressursi arendamise RK
Tugevneb kõrghariduse kvaliteet ning suunatus lisandväärtuse loomisele	Ülikoolides õppivate välisdoktorantide arv õppeaasta alguses Doktorandid, kelle elukohamaa ei ole Eesti ja kes ei oma pikaajalise elaniku elamisloa. Iseloomustab kõrgharidussüsteemi kvaliteeti	Tulemus-	EHIS	Inimressursi arendamise RK
Suurendada doktorikraadiga teadlaste ja inseneride arvu, eriti elukvaliteedi ja majanduse konkurentsivõime parandamise seisukohalt olulistest valdkondades	Programmi vahenditest õppima asunud doktorantide hulk	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmis osalevate doktorantide väitekirjade kaitsmised	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Toetada ülikoolide aktiivset osalust rahvusvahelises teadmisringluses	Programmi vahenditest toetatud külalisdoktorantide lühiajaliste õppevisiitide arv	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmi vahenditest toetatud külalisdoktorantide erialasel doktorandiseminaril peetud ettekanne dissertatsiooniga seotud teemadel	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Parandada välismaise täiendava kompetentsi kaasamisega sinne hariduse ja teaduse kvaliteeti	Programmi vahenditest tööle võetud välisõppejõudude poolt juhendatavad magistrandid ja doktorandid	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Soodustada ülikoolide ja ettevõtete koostööd T&A vallas, seeläbi kasvab ettevõtete T&A ning innovatsiooni intensiivsus	Programmi vahenditest õppima asunud doktorantide hulk	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmi doktorantide väitekirjade kaitsmised	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Elavdada rahvusvahelist teadmistevahetust ja parendada kraadiõppe tudengite koolituse kvaliteeti	Programmi vahenditest tööle võetud välisõppejõudude poolt juhendatavad magistrandid ja doktorandid	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Kasvatada Eesti ettevõtete nõudlust arendustegevuse järele, motiveerida neid sellesse investeerima ja luua organisatsioonikultuur, mis väärtustab arendustegevust ja innovatsiooni senisest oluliselt enam	Programmi vahenditest õppima asunud doktorantide hulk	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmi doktorantide väitekirjade kaitsmised	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Arenda koostööd ja teadmistevahetust ning aidata kaasa doktorikraadiga teadlaste arvu suurendamisele	Programmi vahenditest õppima asunud doktorantide hulk	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmis osalevate doktorantide väitekirjade kaitsmised	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Toetada välisdoktorantide 3-10-kuulist õppe- ja teadustööd Eesti ülikooli juures või juhul kui vastavas valdkonnas ei ole Eestis doktorikooli, siis on võimalik 1-10-kuulise kestusega stipendiumid	Programmi vahenditest toetatud külalisdoktorantide lühiajaliste õppevisiitide arv	Väljund-	Programmi aruanded	DORA
	Programmi vahenditest toetatud külalisdoktorantide erialasel doktorandiseminaril peetud ettekanne dissertatsiooniga seotud teemadel	Tulemus-	Programmi aruanded	DORA
Teadus- ja arendustegevuse konkurentsivõimeline kvaliteet ja mahu kasv	Doktorantide ja doktorikraadi kaitsnute arvu kasv		EHIS	Teadmistepõhine Eesti

Allikas: Autori koostatud

LISA 11. Strateegiadokumentide kohta koostatud aruannete loend

Nr.	Strateegilise dokumendi nimi	Aruanne
1.	Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006 – 2015	+
2.	Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006 - 2015	-
3.	Riiklik IKT kõrgharidusprogramm "Tiigriülikool+" (2009 – 2012)	N/A
4.	Eesti e-õppe strateegia kutse- ja kõrghariduses 2007 - 2012	?
5.	Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia „Teadmistepõhine Eesti“ 2007 – 2013	+(2007 & 2008)
6.	Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks	N/A (valmib sügis 2009)
7.	Riiklik struktuuri-vahendite kasutamise strateegia 2007-2013	+
8.	Inimressursi arendamise rakenduskava CCI 2007EE051PO001	+
9.	Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm DORA	N/A
10.	Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna ... programm PRIMUS	N/A
11.	Eesti õpetajahariduse strateegia 2009-2013 & selle rakenduskava	N/A
12.	Eesti lõimiskava 2008 – 2013 & selle rakendusplaan 2008 - 2010	+
13.	Eesti keele arendamise strateegia 2004 - 2010	+
14.	Eesti keele ja kultuuri akadeemilise välisõppe programm 2005 - 2010	?
15.	HTM valitsemisala arengukava "Tark ja tegus rahvas" 2009 - 2012	N/A

Allikas: Autori koostatud